

“BİLECİK REHBERLİK VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ HİZMET
BÖLGESİNDE YER ALAN
ORTAOKUL VE LİSELERDEKİ
ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE
VELİLERDE ŞİDDET ALGISI”
KONULU ARAŞTIRMA RAPORU

BİLECİK
İL REHBERLİK VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ

Aralık, 2022

İçindekiler Tablosu

ÖNSÖZ	3
ÇOCUK KAVRAMI	4
ÇOCUĞUN FİZİKSEL, BİYOLOJİK VE RUHSAL GELİŞİMİ	5
02-06 Yaş Grubu	7
07-12 Yaş Grubu	9
13-18 Yaş Grubu	10
ŞİDDET KAVRAMI	12
ŞİDDETİN NEDENLERİ	14
SALDIRGANLIK FAKTÖRLERİ	15
Biyolojik Faktörler	15
Psikolojik Faktörler	17
Toplumsal ve Çevresel Faktörler	18
ŞİDDET TÜRLERİ	19
Fiziksel Şiddet	19
Duygusal Şiddet	19
Cinsel Şiddet	19
Ekonomik Şiddet	20
Sözel Şiddet.....	20
ÇOCUKLAR VE GENÇLER ARASINDA ŞİDDET EĞİLİMLERİ	20
GİRİŞ	22
ÇALIŞMANIN AMACI	22
VERİLER	23
GZFT (SWOT ANALİZİ)	63
SONUÇ	64
ÖNERİLER	67
KAYNAKÇA	69

ÖNSÖZ

İnsanlığın çağlar boyu tartışmasız anlaştığı belki de tek konu, çocukların toplumun geleceği olduğu gerçeğidir. Çağdaş uygarlığın yetişkinler dünyasına yüklediği yeni sorunların çocuk sorunlarına da tüm ağırlığıyla yansıdığı görülmektedir. Bir tarafta modern dünyamız, diğer yanda çeşitli şekillerde istismara maruz kalan çocuklarımız, günümüz modern dünyasının aslında ne kadar da çağdışı kaldığını göstermesi bakımından önemlidir.

Çağdaş insan kendinden olduğu kadar, herkesten ve her şeyden sorumlu kişidir. Bu nedenle yaşanan sorunları çözmek için herkes üzerine düşeni yapmalı, topluma yön veren kişi ve kurumlar ortak hareket ederek sorunun üzerine gitmelidir.

Toplumsal hareketliliğin, eğitimsizliğin, özentinin ve medyatik yapılanmanın bir yansıması olarak son yıllarda çocuk ve şiddet birlikte anılır oldu Türkiye’de. Türkiye toplumu doğudan batıya, varoşlardan merkeze, alt sınıflardan orta ve üst sınıflara doğru hareket halindedir. Okullaşma oranının artmasına rağmen eğitimsizlik ciddi bir sorun olmaya devam etmekte ve toplumumuz giderek medyatik ve sosyal medyatik bir hal almaktadır: Hem medyayı çok yakından ve detaylı bir şekilde takip etmekte hem de “eyledikleri” –ve eylemedikleriyle de- medyada yer bulmaktadır.

Öyle ki çocuk olmak deyince küresel ölçekte; yoksulluk nedeniyle göç eden, yeterli düzeyde beslenemeyen, giyinemeyen, diğer temel ihtiyaçları karşılanamayan, akranlarına göre eşit olmayan koşullarda yaşamak zorunda kalan, uygun bir mekânda yaşayamayan, eğitimini sürdüremeyen, sosyal ve kültürel faaliyetlerden yararlanamayan, sokakta yaşayan, madde kullanan, silahlı çatışmaların yoğun olduğu bölgelerde yaşayan, siyasi nedenlerle göç eden, sosyal ve kültürel ortamından kopan, mülteci durumuna düşen; etnik, dinsel veya kültürel nedenlerle ailesi ve kendisi “öteki” gibi görülen; aile ortamında olup risk altında bulunan; anne ve babası tarafından çocuğa yaşına uygun yaklaşım geliştirilmeyen veya anne baba ilişkileri uyumlu olmayan (aile içi şiddet, cinsel istismar, madde bağımlılığı gibi), aile parçalanması sonrası ailesi tarafından terk edilen, bakımı üstlenilmeyen veya ebeveynlerin çatışmalı ilişkileri arasında kalan, erken yaşta evlendirilen, okula gönderilmeyen, yaşına uygun olmayan sorumluluklar yüklenen; dilendirilen, evden kaçan, fuhuşa sürüklenen, suça yönelen veya itilen çocuklar anlaşılmaktadır.

ÇOCUK KAVRAMI

Çocukluk döneminin başlangıcı ile bitiş zamanları arasındaki farklılıktan ötürü “çocuk” kavramının tanımında değişiklikler görülmektedir. Türk Dil Kurumu çocuğu; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız olarak tanımlamaktadır. Uluğtekin’e göre “çocuk”; gelişim dönemlerini yaşayan, toplumsal anlamda birey olmaya hazırlanan ve bu nedenle sorunlar ve karmaşalar yüklü 18 yaşından küçük bireyler olarak tanımlanmıştır (Çalhan, 2008, s. 4).

Çocuğun Gelişimi Kalıtım ve çevrenin etkisiyle öğrenme, yaşantı ve olgunlaşma sonucunda bireyde görülen düzenli ve sürekli değişiklikler gelişim olarak adlandırılmaktadır. Doğuştan itibaren tedrici değişikliklerle insanın ağırlığı artmakta, boyu uzamakta, beden oranları değişmekte, zihin fonksiyonları çeşitlenmekte, duygusal yaşamı zenginleşmekte ve bu gelişmeler insan hayatının sonuna kadar sürmektedir (Baymur, 1990, s; 46).

Çocuğun gelişimi farklı biçimlerde ve hızlarda olmaktadır: Bilişsel gelişim; algılama, tanıma, akıl yürütme ve yargılamayı içeren zihinsel yetilerin gelişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Bilişsel gelişim; doğduğumuz andan itibaren, dünyayı kavramamıza çerçeve oluşturacak bilişsel şemalar geliştirerek, büyüme ve gelişmeyi sağlayan biyolojik faktörlerin, çocuğun yaşantısıyla etkileşmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Dağ, 2005).

Sosyal-duygusal gelişim bireyin çevresindeki diğer insanlarla etkileşiminde, duygularında, kendilik kavramında, cinsiyet rollerinde ve ahlâkî yargılarında ortaya çıkan gelişim olarak tanımlanmıştır. Bilişsel ve sosyal-duygusal gelişim, karşılıklı etkileşim içindedir (Dağ, 2005).

İnsan doğumundan ölümüne dek gelişimini belirli dönemler içinde sürdürmektedir. Çocukluk, ergenlik, erişkinlik, yaşlılık olarak bilinen bu dönemler birbirinden kesin sınırlarla ayıramamakla beraber, her evre bir önceki evrenin etkisinde oluşmakta ve bir sonrakini etkilemektedir. Dönemlerin birinden diğerine geçiş, sadece bireyin bedensel gelişimi ile ilgili olmayıp, duygusal, toplumsal, 5 ekonomik ve kültürel etkenlerin rol oynadığı bir oluşum ve gelişimdir. Her dönem, kendine özgü ve belirli bedensel, duygusal ve toplumsal özellikler taşımaktadır (Yavuzer, 2001, s. 103).

ÇOCUĞUN FİZİKSEL, BİYOLOJİK VE RUHSAL GELİŞİMİ

20. yüzyıl içinde çocuk gelişimi alanında yapılan araştırmalar ve gözlemler gelişmenin belli kurallara göre oluştuğunu göstermektedir. İnsan gelişiminde herkes için geçerli olan bu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır:

Gelişimin yönü: Baştan ayağa ve içten dışa doğrudur.

Gelişimin devamlılığı: Gelişim belli bir sıra izler ve gelişim aşamaları basitten karmaşığa doğru sürekli ve belirli bir evrim gösterir.

İlk yılların önemi: Gelişimin hızı her yaşta aynı değildir.

Gelişim kalıtım ve çevre etkileşiminin ürünüdür ve gelişimde bireysel farklılıklar vardır.

Çocuğun değişik gelişim alanları birbiriyle ilişkilidir. Bir alanda gelişim düzeyi, diğer alandaki gelişiminden ayrı düşünülemez (Çalhan, 2008, s.5).

Fiziksel ve motor gelişim, psikoseksüel gelişim, psikososyal gelişim, zihinsel gelişim, dil ve ahlaki gelişim birbirini etkilemektedir. İnsanın sağlıklı bir hayat sürdürebilmesi içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevreye uyum sağlamasına bağlıdır. Bu nedenle sosyal gelişim ve buna bağlı olarak sosyalleşme kavramı büyük bir önem taşımaktadır. Sosyalleşme ya da toplumsallaşma, kişinin belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir kişi durumuna gelmesidir (Selçuk–2001, s; 54).

Baymur'un ifadesiyle, sosyalleşme, bireyin içinde bulunduğu kültür değerlerini kazanmasıdır (Baymur, 1990, s; 274).

Toplumsallaşma ya da sosyalizasyon, belirli bir grubun veya toplumun yaşam tarzının öğrenilmesi, aynı zamanda da karşılıklı bir etkileşim sürecidir. Bu öğrenme sürecinde, toplumdaki kalıp davranışlar birey tarafından kişiselleştirilir ve sonuçta birey, o topluma ya da gruba ait bir kimlik geliştirir. Ancak, burada önemle belirtilmesi gereken, sosyalizasyonun, sadece kişinin standart bir davranış kalıbına uyarak biçimlenmesi demek olmadığıdır. Birey, sosyal yaşam içinde pek çok etkileşim içine girer ve kendine özgü davranış kalıplarını, kurduğu bu etkileşimler aracılığıyla oluşturur. Sosyalizasyon sürecinde toplumun düşünce, değer ve davranış örüntüleri, kültür sayesinde bireye aktarılmaktadır (Dağ, 2005).

Sosyal gelişimin başlangıcı bebekliğin ilk günlerine kadar gitmektedir. Bir bebeğin annesine olan bağımlılığı onun sosyal ilişkilerinin başlangıcıdır. Anne bebeğine sevgi göstererek, dokunarak olumlu bir sosyal gelişimin tohumlarını atmaktadır. Bebeğin anneye olan bağımlılığı, kendi ihtiyaçlarını karşıladığı ölçüde bağımlılığa dönüşmektedir. Çocuk yürümeye ve konuşmaya başladığında sosyal çevresi genişlemektedir; özellikle oyun vasıtasıyla yakın çevresindeki yetişkin ve çocuklarla yoğun etkileşime girmektedir. Bu esnada olumlu ve olumsuz olmak üzere birçok davranış örnekleri ile karşılaşmaktadır. Bu bağlamda yardımseverlik, işbirliği ve saldırganlık davranışları önemli kavramlar haline gelmektedir. Çocuğun bunlardan hangisini benimseyeceği büyük ölçüde içinde yaşadığı çevrede karşılaştığı modellere bağlıdır (Selçuk, 2001, s. 54).

Öğrenme literatüründe davranış, tutum ve değerler açısından anlamlı insan figürlerinin model olarak alınıp, taklit edilmeye çalışılması anlamına gelen model alma, konuyla ilgili en temel kavramlardan biridir. Özdeşim olarak adlandırılan olgu da, çocukluk çağında çok yoğun ve temel olmak koşuluyla, yaşantımızın hemen her döneminde etkin olan, öykünülen ve benzetmek istenen kişilerin özelliklerinin alınıp benimsenmesi ve kendimize mülk edilmesi sürecidir (Dağ,2005).

Bireyin içinde bulunduğu kavramın bir üyesinin duyuş, düşünüş ve davranışlarını izlemesi, onu taklit etmesi, kendine model alması özdeşleşme yolu ile olmaktadır. Özdeşleşme sürecinin çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir yeri vardır. İlk çocukluk döneminden başlayarak yaşamın her evresinde belli ölçülerde gözlenen özdeşleşme süreci; içinde bulunan dönemin özelliklerine göre yönelir. Okul öncesi dönemde çocuk, kendini özdeş tutacağı model olarak anne ve babasını alır, onların özellikleri ile değer yargılarını örnek olarak benimser, hareket, tutum konuşma gibi davranışlarını taklit etmeye uğraşır. Bir başka deyişle çocuk dış dünyayı anne ve babasının gözlüğü aracılığıyla görmeye çalışır. Okul öncesi dönemde anne ve babasının böylesine etkili birer model olması, çocuğun gelecekteki kişilik yapısını, duyuş ve düşüncelerini doğrudan etkilerken, olumsuz tutum ve davranışlar da çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyecektir. İlk çocukluk döneminde görülen en önemli gelişmelerden biri, kız çocuğunun anneye, erkek çocuğunun babaya olan hayranlığından kaynaklanan taklit ve kendini onlarla özdeş tutmak eğilimidir. Kız çocuğu, annesi gibi giyinmek, davranışlarını onunkine benzetmek, onun gibi süslenmek hevesindedir. Erkek çocuksa babası gibi olmak onun gibi davranmak ister. Güçlü, kuvvetli bir babayla kendini özdeş tutması çocuk için önemli bir güven kaynağıdır. Çocuk özdeşleşme yoluyla modelden kendine yeterli düzeyde güç aktarmaktadır. Öte yandan kendini yetersiz bir modelle

özdeşleştiren bir çocuk, örnek aldığı modelin istenmeyen özelliklerini fark ettiğinden endişeli ve güvensizdir. Okul çağı ile birlikte anne ve baba bir dereceye kadar ikinci plana düşerken; öğretmenin ön plana geçtiği görülür. Ergenlik öncesinde arkadaşlar ve mensup olunan grubun üyeleri birincil etki kaynağı haline gelir. Bu arada çocuk, yakın çevresindeki bir yetişkini, akrabasını da model alabilmektedir. Ergenlik dönemi ve sonrasında müzik, sahne, televizyon yıldızları, sporcular vb. kahramanlar taklit edilmekte, yaşayan ya da geçmiş ünlü kişiler gençlere model olmaktadır. Genç, belirli bir bireyin dışında grup ve kurumları da model olarak alabilmektedir. İlk çocukluk döneminden itibaren çocuklar kendilerine model olarak seçtikleri kitap ve televizyondaki dizi kahramanlarının özelliklerini, günlük yaşamlarına ve oyunlarına yansıtmaya başlarlar. Taklit yoluyla öğrenirken seçtiği kişinin davranışları kadar, kurallara uygun olan ya da olmayan konuşma biçimini de tümüyle öğrenmektedir (Yavuzer, 2001, s; 115–117).

Bilişsel ve sosyal-duygusal gelişim temel alınarak, 02–06 yaş grubu, 07–12 yaş grubu, 13–18 yaş grubu olmak üzere çocuk gelişimi üç ana grupta incelenmiştir (Dağ, 2005).

02–06 Yaş grubu

- Benmerkezcidir, dünyası kendi algılarıyla sınırlıdır.
- Farklı bakış açılarını ayırt etmekte güçlük çeker.
- Hayal gücü yüksektir ve hayal ile gerçeği ayırt etmekte zorlanır. Bu özellik, bu yaş çocuklarını, özellikle taklit etme eğiliminde olabilecekleri televizyon karakterleri karşısında kırılğan bir durumda bırakır.
- Cansız nesnelere insan özellikleri yüklediği için, izlediği karakterlerin gerçek yaşamda da var olduğunu ya da insan niteliği taşıdığını düşünür. Bu nedenle Süpermen’i taklit edebilir ya da tanıdık nesnelere ürkütücü bir biçimde şekil değiştirmesinden aşırı derecede korkabilir.
- Taklitçilik-Model Alma özelliği vardır: Gelişimi sırasında, kendisine model aldığı kişilerin özelliklerini benimseyerek özdeşim kurar. Çocuk, önce anne ve babasının taklidiyle başlar bu serüvene; daha sonra öğretmenle tanışınca, ona göre her şeyi bilen bu kişinin özelliklerinin benimsenmesi ön plana çıkar; kısa süre sonra ise televizyonda gördüğü kahramanlar önem kazanacaktır. Bu nedenle çocuklara, özdeşim kurabilecekleri olumlu kahramanları izletmek çok önemlidir.

- Anne ve babalar, televizyon karşısında çok zaman geçiriyor, seçici davranmıyor ve onu çok önemsiyorsa, çocuklar da televizyonu, sorgulanmayacak doğruları olan bir araç gibi görecektir.
- En çarpıcı görüntüye (ki bu genellikle ilk gördüğüdür) odaklaşma, takılıp kalma özelliği belirgindir. Aynı şekilde hızlı, renkli ve yüksek sesli görüntü akışına karşı daha kolay ilgi gösterir. Şiddet içeren pek çok görüntü de hareketlidir (örneğin aksiyon filmleri). Dolayısıyla çocukların, hareketli oldukları için “takılmaları” olası görüntüler de muhtemelen onlar için uygun olmayan bir içerik taşımaktadır.
- Karşısındaki insanların niyetlerini anlamakta zorlanır. Çocuğun, düşüncesini oluşturmada fiziksel özelliklere ilişkin algılar başattır; görünüşe aldanır ve bu özelliği yanılmasına yol açabilir (örneğin iyi giyimli bir yetişkinden zarar gelmeyeceğini düşünür).
- Dikkat kapasitesi ve süresi sınırlıdır. Dikkatin çabuk dağılması, süresinin kısa olması ve dikkati kontrollü biçimde kullanma zorluğu görülür.
- Parça ile bütün arasında bağ kurmakta zorlandıklarından, çocuklar için her bir görüntü kendi içinde, bütünden bağımsız olarak önem taşımaktadır; dolayısıyla, yanlış göstererek doğruyu buldurmaya yönelik yapımlar, bu yaş grubu için uygun değildir.
- Kendine yakın olan şeyleri daha kolay algılar, kendi dünyasından tanıdık nesnelere daha çok ilgi gösterir. Tanıdık nesnelere ve kişiler aracılığıyla 9 sergilenen olumsuz davranışlar, çocuğun güvensizlik duyguları yaşamasına yol açabilir (örneğin filmdeki kötü karakterler öğretmen, polis ya da akraba gibi kişiler olduğunda bu, çocuklarda güvensizlik duygusuna yol açabilecektir. Oysa bu dönemlerde, onun katıksız güvene gereksinimi vardır.)
- Birbiriyle bağlantılı olaylar arasındaki ilişkiyi kavramakta ve zaman dilimlerini karmaşık bir biçimde gösteren yapımları anlamakta zorlanır.
- Dili kullanmada giderek ustalaşır; sözcük dağarcığı hızla gelişir. Kitle iletişim araçlarından ve çevresinden öğrendiği kötü sözleri de sözcük dağarcığına ekleyecektir.
- Olumsuz iletiden olumlu yönü çıkaramaz. Bu yüzden, mesajın olumlu olması ve olumlu yaklaşımla başlayarak verilmesi çok önemlidir. Önce verileni daha kolay algıladığı ve zihnine yerleştirdiği için, olumlu olanı önce vermek gerekmektedir.
- Somut-görülebilir sonuç önemlidir. Niyeti kavrama ve irdelemede güçlük görülür (örneğin bu yaşlarda iyi davranmasının nedeni, kötü davranışının maddî sonuçlarından/cezadan kaçmaktır). Bu dönemdeki çocuklar için davranışın ne niyetle yapıldığı değil, sonucun ne olduğu önemlidir (örneğin filmdeki kahraman yalan

söyleyerek ya da sahtekârlıkla istediği bir şeyi elde ediyorsa, çocuk, onun niyetini değil, kazancını önemseyerek onu taklit edebilecektir).

- Başkalarından yardım almadan kendi başına bir şeyler yapabilmek ve yetilerini sınamak bu evrede çok önemlidir. Özerkliğini ortaya koymak için her fırsatta girişimde bulunur (örneğin evden kaçıp uzak bir yere tek başına gidebilen ve bir casusu yakalayan 5 yaşındaki bir çocuğun davranışlarını taklit etme riski vardır). Bu nedenle, uygun örnekleri izlemelidir.
- Cinsiyet farklılıklarını keşfeder. Kadın ve erkeğe ait rolleri ayrıştırarak kavramaya başlar. Dolayısıyla kadını ve erkeği tek tip ve kalıp yargılar içeren gösterimlerle sunmak, çocuğun geliştireceği cinsiyet rolü üzerinde olumsuz etki yapacaktır.
- Cinsiyetin değişmezliğini ve kalıcılığını anlar; ancak, her durumda bunu anladığına dair açık işaretler göstermeyebilir. Kız doğanların her zaman kız, erkek doğanların her zaman erkek olacağını öğrenmiştir. Ancak, gökkuşağının altından geçmekle ya da incir ağacından düşmekle cinsiyetin değişeceğine ilişkin hurafelere inanabilir!
- Onun için sadece mutlak doğrular ve yanlışlar vardır. Bu iki uç arasında, niyete bağlı olarak değişebilecek yargılamalar yapamamaktadır. “iyi/kötü”, “güzel/çirkin”, “yaramaz/uslu” etiketlemeleri, çocuklar için daha kalıcı anlamlar ve pozisyonlar ifade eder. Bu tür etiketlemeleri içeren gösterimler, çocuklar için önem taşır.

07–12 Yaş grubu

- Kimlik ve kişilik özelliklerinin farkına varmaya başlar. Yeni kazanılan ya da fark edilen her özellik, çok daha güçlü bir şekilde savunulur. Bu nedenle kaybetme, yitirme ve değişme olasılığı çocuğu korkutur ve güvensiz kılar.
- Kadın ve erkeğe ait toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet kalıp yargıları güçlenir (örneğin “erkek adam çocuk bakmaz” ya da “kadından mühendis olmaz” gibi kalıplaşmış yargıları benimseme eğilimindedir).
- Kişiliğe yönelik kaygılar ve sosyal korkular, nesne korkularının yerini alır. Ani kişilik dönüşümleri ve tutarsızlık yaşayan karakterler, bu yaş grubu için sarsıcıdır.
- Bir gruba ait olma gereksinimi önem kazanır. Kendi cinsiyetinden akran grupları tercih edilir; akranlarla birlikte olmak ister ve yakın ilişkiler kurmayı öğrenir. Akran gruplarıyla özdeşim ve akranların model alınması gözlenir (örneğin televizyonda, okullardaki akran gruplarının çete oluşturmaları ya da madde kullanımı sırasında gösterilmeleri, bu çocukların yanlış figürlerle özdeşim kurmalarına neden olacaktır).
- Kuralcıdır; onun için iyiler/kötüler ve doğrular/yanlışlar vardır.

- Dünyayı algılama biçimleri iki uçtadır; siyah ve beyaz vardır; griyi bu iki rengin arasına yerleştiremez.
- Somut olayları anlar, mantık kurallarını fiziksel nesnelere gibi somut olana uygulayabilir; ancak, soyut olayları anlayamaz; soyut fikirleri anlamakta güçlük çeker.
- Mecazları ve dolaylı anlatımları algılayamaz. Mesajı olduğu gibi aldığı için, bu yaş grubundaki çocuklara verilecek mesajın içeriği önemlidir.
- Otoritenin koşulsuz kabul edildiği görülür. Otoritenin davranışlarını sorgulamaz; bu nedenle, otorite figürlerinin verdiği yanlış mesajlar, bu yaş grubunu olumsuz yönde etkileyecektir.
- Çalışmak, başarmak, göze girmek ve takdir edilmek ister; bunun için çok çaba harcar. Yanlış yolları kullanarak başarıya ulaşan örnekleri izlemesi sakıncalıdır.
- Dikkat süresi uzamıştır (7 yaş için yaklaşık 30 dakika). Böylece çocuk, kitle iletişim araçları karşısında daha uzun süre geçirebilir.
- Duygudaşlık (empati) geliştirmeye ve kendi davranışlarının başkaları üzerinde yarattığı etkileri anlamaya başlar.
- Çocuk bu dönemde, daha çok sosyal karşılaştırmalara dayanarak bir benlik algısı oluşturduğu için, kendisini sürekli başkalarıyla karşılaştırır.
- Hızlı, renkli ve sesli görüntülere ilgi azalmakla birlikte, devam eder.
- Bilişsel becerileri yeterince gelişmediği için, dağınık ve farklı yollardan verilen mesajları bir bütün halinde anlaması ve kavraması zordur.
- Ahlakî standartlar içselleştirilir; fakat bu kez de ahlakî yargılamalarında, kendisiyle ilgili sonuçlar üzerine odaklanır.
- Okul ve televizyon, bu yaş dönemindeki çocuk için en önemli toplumsallaşma araçlarıdır.
- Okuma, yazma ve aritmetikle ilgili temel becerileri gelişir.
- Kendine, sosyal gruplara ve kurumlara karşı tutumlar geliştirir.
- Bağımsızlığını geliştirip güçlendirmeye çalışır.

13–18 Yaş grubu

- Mantık kurallarını soyut olaylara uygulayabilir, soyut kavramları anlayabilir.
- Neden-sonuç ilişkileri kurma yönünde bilimsel akıl yürütmelerde bulunabilir.
- Kendi yaşlılarından gelen mesajlar daha etkilidir.
- Yetişkin otoritesinin önemsenmediği ya da tepki gösterilebildiği bir dönemdir.
- Meydan okuma ve sorgulamaların başladığı dönemdir.

- Olayların arkasındaki somut gerçeklerden çok, soyut gerçekliklerle ilgilenir. Soyut kavramlara ve soyutlamalara dayalı etkinliklere (örneğin resim, müzik, heykel, edebiyat gibi) ilgi duyar.
- Cinsel, politik, etnik ve dinî alanlarda, çeşitli denemelerle bir kimlik oluşturmaya çalışır.
- Bir ideoloji geliştirmeye ve bununla bağlantılı değerlerin, davranışlarına rehber olmasına çalışır.
- Empati yeteneği güçlenir.
- Karşı cinsle ve cinselliğe ilgisi artar; karşı cinsle arkadaşlık kurmaya ve flört etmeye başlar.
- Aile dışında, farklı özdeşim modellerine ilgisi artar; anne - babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal açıdan bağımsızlaşmaya çalışır. • Gizliliğe önem verir, utangaçlık ve sıkılganlık görülebilir.
- Kuralları ve sınırları zorlamayı dener, riskli davranışlara girişebilir. Riskli davranışların çekici bir şekilde sunulması, ya da gençlik dönemine özgü bir değer olarak aktarılması, bu tür davranışların taklit edilme olasılığını artıracak; istenmeyen sonuçlara yol açabilecektir.
- Bedene ve dış görünüşe ilgi artar.
- Ahlakî akıl yürütmelerinde sosyal standartlar ve başkalarının yargılamalarına odaklanır.
- Cinsel çekiciliğinden endişe duyar, karşı cinsle yönelik alınganlık ve korkuları olabilir.
- Güven-güvensizlik gibi iki uçtaki davranış ve duyguları çok kısa aralıklarla yaşayabilir. Duyguları çok değişken olabilir ve çok çabuk örselenebilir. Bağlandığı ve özdeşleştiği kahramanların davranışlarını çok yoğun bir biçimde sahiplenebilir.
- Bilgi ve deneyimi, yeterli ve sağlıklı değerlendirmeler yapmasını engelleyebilir; ani ve atak davranışlarda bulunabilir.
- Televizyonda sürekli izlediği aşırı cinsellik ve şiddete dayalı filmler, algı ve değerlerinin sağlıklı gelişimini engelleyebilir (Dağ, 2005).

ŞİDDET KAVRAMI

Kavramı anlatmaya yönelik tüm çabalara rağmen şiddetin yine de tam olarak tanımlanmasında güçlük çekilmektedir. Bu nedenle şiddet düşüncesi kopmaya, kuralları ihlal etmeye şiddete ya da kötü bir düzeni yıkmak anlamında olumlu ve iyi bir düzenin yıkımına bağlı olumsuz değerler ile yüklüdür (Büker ve Kıran, 1999, s; 11–13). Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı Türkçe Sözlük'te şiddet; “karşit görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma” olarak tanımlanmıştır. (TDK, 1988, s; 1385) Genel anlamda şiddet; sahip olunan güç ya da kudretin yaralama ve kayıpla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba veya bir topluma karşı tehdit yoluyla ya da bizzat uygulanmasıdır (Turhan, 2005, s; 6). Başka bir ifade ile şiddet; cinayet, işkence, darbe (vuruş) ve etkili eylem, savaş, baskı, suçluluk, terörizm vb. tüm kavramları kapsayan eylemlerin bütünüdür. Sözcük anlamı ise; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şeyi yapmak veya yaptırmaktır (Polat, 2001, s; 3).

Artun Ünsal'a göre ise; “Şiddet bir kişiye güç veya baskı uygulayarak onun idaresi dışında bir davranışta bulunmaya zorlamaktır. Burada şiddet uygulama eylemleri zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik olarak acı çekmeye neden olabilecek fiziksel ve ruhsal yönden zarar veren davranışları kapsamaktadır.” Şiddet bireysel ve toplumsal bir olgu olarak psikolojik, sosyal, kültürel ve sosyo-ekonomik boyutları olan bir olgudur. En genel anlamıyla; saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimidir. Bu anlamda şiddet; kişiye yönlendirilmiş, kişinin istemediği ve bu kişiyi tahrik edici, yıpratıcı eylemlerdir (Mutlu, 1997, s; 41–75).

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre ise; bir bireyin yaralanma ve ölümüne neden olan ya da gelişmesini engelleyen fiziksel, sosyal, psikolojik veya cinsel olarak birey ya da topluma uygulanan kasıtlı davranışlardır. Suat Balcı; “Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral//manevi) bütünlüğüne, mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır. “ şeklinde ifade etmiştir.

Sosyolog H. L. Nieburg Şiddeti, “Kişileri yaralamaya veya malları yok etmeye yönelik doğrudan veya dolaylı eylem” olarak tanımlarken, H. D. Graham 28 ve T. R. Gurr ise, “Dar anlamda şiddet, insanı yaralamaya, mala zarar vermeye yönelik bir davranış” olarak tanımlamaktadır (Polat, 2001, s; 6).

Keane şiddeti, “eyleme maruz kalan üzerinde yaptığı etkilere değinerek” fiziksel güç kullanımının sonucu, buna maruz kalanının rahatsız olması, alıkonulması, kısaca ya da sertçe müdahaleye uğraması, dokunulmazlığının bozulması, onurunun kırılması, aşağılanması ya da kirletilmesi olarak tanımlamıştır (Keane, 1998, s; 68).

Dr. Fitzhugh Dodson ise şiddeti, öfke ya da düşmanlık duygusunun yoğun ve yıkıcı bir biçimde somutlaşması olarak tanımlamaktadır (Turam, 1996, s; 396).

Kargaşa, toplu karışıklık, başkaldırı kavramları gibi şiddet kavramı da normlardan; doğal, olağan veya yasal olarak nitelendirilen durumlarda uygulanan yönetim kurallarından uzaklaşma anlamını içerir. Şiddet, düzgün ve düzenli bir dünya için, denge bozukluğu ve kargaşa demektir. Buna göre “şiddet” sözcüğü mutlak kargaşanın adı gibidir ve bu anlamıyla Hobbes’in sözünü ettiği “Herkesin herkesle savaştığı uygarlık dışı duruma” benzemektedir. Şiddet yolu ile düzenin uzun veya kısa süreli engellenmesi, bozulması, tartışılması fikrinden, kavramın önemli görünüşlerinden biri daha açığa çıkar. Şiddet edimseldir. Bir metnin veya bir deyimden edimsel olması demek, onun oluşması, yazılması-söylenmesi ile bir eylemin gerçekleşmesi demektir. Herhangi bir şeyi hareket, davranış ve tutumu şiddet olarak nitelenmek, onu ciddiye alıp harekete geçmek demektir. Şiddet kavramı başkaldırı kavramına bağlı olduğu için, söz konusu başkaldırıya karşı beslenen olumlu veya olumsuz duyguları da yüklenir. Onun yardımıyla bir tehdit canlı tutulabilir veya bir felaket önlenir. Sonu gelmiş bir toplumun kurallarına karşı gelmeyi simgeleyen rahatlatıcı şiddet, yüzyıl başlarında G. Sorel tarafından olduğu gibi 60’lı yıllarda da alkışlanmıştır. Buna karşılık güvensizliğin ve şiddetin tırmanması karşısında, günümüzde artık her türlü dağınıklığı, tüm toplumun düzenini bozmaya yönelik şiddet hareketleri olarak algılama eğilimi belirmiştir.

İnsan bedeninin kıvraklığı, gücü ve bu imkânların fiziksel nesnelere tahrip edebildiğini bilmek, bir başka insana karşı asgari ölçüde başarılı bir incitme eylemini gerçekleştirmek için yeterlidir (Balcı, 1998, s; 20).

ŞİDDETİN NEDENLERİ

Şiddet psikolojik ve biyolojik faktörler ile dış çevre arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Turhan, 2005, s; 6). “Şiddet, sadece birey ölçeğinde ele alındığında, bireyin artmış saldırganlık dürtüleri ile içsel kontrol düzenekleri arasındaki denge bozulduğunda gündeme gelir. Bireyin saldırgan eğilimleri ve şiddet fantezileri olabilir, fakat bunlar kişi kontrolünü yitirmedikçe eyleme dönüşmezler; böylelikle bir şiddet problemi ortaya çıkmamış olur. Organik veya sinirsel bozukluklar ve kişinin ruhsal dünyasının kolayca kırılabilme özelliği göstermesi, kontrol sistemini zayıflatır. Birçok araştırmacı, şiddet eylemlerini biçimleyen güçleri anlamaya ve bu yolla kimin şiddet gösterebileceğini öngörmeye çalışmışlardır.

Şiddeti öngörmekte kullanılan ve bu araştırmalarda elde edilen tek tek bireylere ait bulguların en bilinenleri şunlardır;

- Yüksek düzeyde zarar verme niyeti,
- Kurbanın varlığı,
- Sık ve açık tehditlerde bulunma,
- Somut plan yapma,
- Şiddet araçlarına kolaylıkla ulaşabilme imkânı,
- Kontrolü yitirmeye dair önceki yaşamından sağlanan bilgi,
- Devamlı öfke, düşmanlık veya küskünlük duyguları,
- Şiddeti seyretmekten hoşlanma,
- Merhametsizlik,
- Kendisini kurban olarak görme,
- Otoriteye küsme,
- Çocuklukta kötü muamele ve yoksunluk,
- Evde sıcaklık, şefkat ve ilgi azlığı,
- Erken ana-baba kaybı,
- Çocuklukta yangın çıkarma, yatak ıslatma ve hayvanlara zalim davranma,
- Daha önceden şiddet eylemlerinde bulunmuş olma,
- Dikkatsiz ve tedbirsiz araç kullanma,
- Madde kullanma...”

SALDIRGANLIK FAKTÖRLERİ

Şiddetin nedenlerinin yanı sıra insanı saldırganlığa iten birtakım faktörlere de işaret etmek gerekmektedir. Saldırganlığı açığa çıkaran ve destekleyip geliştiren faktörler biyolojik, psikolojik toplumsal ve çevresel faktörler olarak sınıflandırılmaktadır (Göka, 2005).

1. BİYOLOJİK FAKTÖRLER

Artmış Fizyolojik Uyarılma: Bazı çalışmalar; yarışma etkinlikleri, aşırı alıştırma, provokatif filmler seyretme gibi çeşitli kaynaklardan köken alan artmış uyarılmışlık halinin saldırganlığı arttırdığını göstermişlerdir.

Cinsiyet ve Hormonlar: Saldırganlığa ilişkin araştırmaların bir kısmı biyoloji, kimya ve hayvan davranışlarını inceleyen bilim dallarında yapılmıştır. Saldırganlık ve cinsiyetler arasındaki farklılık konusunda yapılan davranışsal gözlemlerde ve araştırmalarda çocukluk döneminde oynanan oyunlardaki şiddet ögesi açısından erkek çocukların daha çok bu tür oyunları tercih ettikleri bulunmuştur. Yetişkin insanlarda yapılan çalışmalarda şiddet suçları ile ilgili istatistikler göz önüne alındığında erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan davranışlar gösterdikleri saptanmıştır. Hayvanlar ve insanlar üzerinde yapılan birçok çalışma ve gözlemlerde, androjen (erkeklik hormonları) düzeyi ile saldırganlık arasında bağlantı olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyet hormonlarının etkisi, özellikle bebek gelişiminin anne karnındaki dönemlerinde daha yoğun olmaktadır. Hayvanlarda bu hormonun daha ana rahmindeyken beyin cinselliğe göre şekillenen alanları üzerine etki ederek saldırgan davranış dağarcığının oluştuğu gösterilmiştir. Diğer yandan kadınlık hormonları örneğin östrojenler, birçok türde kavgacılık davranışını baskılamaktadır. Cinsiyet hormonlarının insanlarda saldırganlık davranışı üzerine etkilerini saptamak ise, daha karmaşık ve zordur. Bu konuda hormon uygulayarak deney yapmak ahlaki olmadığından ancak doğal gözlemlere dayanılarak (örneğin anneleri gebelikte yanlışlıkla hormon ilacı kullananlar veya doğumsal bozukluklar nedeniyle herhangi bir hormona aşırı maruz kalmış bebekler ya da normalde olması gereken kimi hormonların yokluğu nedeniyle o tip hormona hiç maruz kalmamış bebekler gibi) bazı sonuçlar çıkarılmıştır. Örneğin insanlarda yapılan çalışmalarda androjene duyarsızlıkla gelişen kimi hastalık durumlarında saldırganlığın azaldığı; buna karşın adrenogenital sendromlu kız çocuklarında (annede androjenlerin yüksek seviyede olup bebeği etkilemesiyle ortaya çıkan doğumsal hastalık) saldırganlıkla ilgili oyunların arttığı bulunmuştur. Buna göre

anne karnındayken aşırı dozda erkeklik hormonuna maruz kalmış bebeklerde erkeksi davranışlar, artmış saldırganlık, erkeklerin oynadığı oyunları tercih etme gibi durumlar görülmektedir. Kadınlık hormonlarının etkisi daha tartışmalı olmakla beraber; bu hormonlarla da kadınsı davranışlar ve azalmış saldırganlık izlendiğini savunan yayınlar mevcuttur. Ancak bu hormonal etkilerin ortaya çıkışı için maruz kalınma dönemi ve miktarı önem taşımaktadır. Aynı cinsiyet içinde de bazı bireylerin diğerlerine göre daha saldırgan olmasını hormonal etkilerle açıklamaya yönelik çalışmalar vardır. Hayvanlarda da birçok türde erkeklik hormonuyla saldırganlık arasında pozitif bir ilişki gösterilmiştir. İnsanlarda yapılan bazı çalışmalarda düşük kan kortizol düzeyi ile alışkanlık haline gelmiş şiddet arasında bağlantı olduğu gösterilmiştir (Göka, 2005).

Cinsel Uyarılma: Genellikle cinsellik, cinsel dürtüler ile saldırganlık ayrı ayrı konularmış gibi düşünülse de hayvanlarda ve insanlarda yapılan çalışmalar iki dürtünün birbiriyle ilgili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu konuda ilk kanıt, yukarıda belirtildiği gibi, hem saldırganlığın hem de cinselliğin en azından erkeklerde erkeklik hormonları (androjenler) tarafından etkilenmesi gösterilmiştir(Göka, 2005).

Ağrı: Fiziksel ağrı, başka insanlara zarar vermeye ve incitmeye güdüleme yoluyla saldırgan dürtüler doğurabilir. Bu dürtü, ağrıya yol açan durumla herhangi bir bağlantısı olmayan herhangi bir hedefte bile ifadesini bulabilmektedir. Bu varsayım kısmen, saldırganlığa maruz kalan insanların neden saldırganlık gösterdiklerini de açıklamaktadır.

İlaçlar ve Diğer Maddeler: İlaç, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımıyla saldırganlık arasındaki ilişki ile ilgili çalışmaların sonucunda; Düşük doz alkol; saldırganlığı azaltırken, doz arttıkça saldırganlıkta artmış; aerosol ve diğer kimyasal çözücü ve uçucular alkolün etkilerini taklit ederken; kaygı gidericiler (anksiyolitikler) genel olarak saldırganlığı ketlemiş, kokain, esrar ve uyarıcıların artmış saldırganlığa yol açtığı görülmüştür.

Nörotransmitterler (Sinirler arası iletim maddeleri): Beyindeki sinirsel iletimi sağlayan maddeler olan nörotransmitterlerin saldırganlığın da aralarında olduğu birçok davranışa olan etkileri, son yıllarda üzerinde en çok çalışılan konulardandır. Norepinefrin, saldırganlığın ortaya çıkışına ve artmasına yol açmakta, duygulanımsal saldırganlığı arttırırken yarıcı saldırganlığı ketlemektedir. Dopamin saldırganlığı arttırırken, serotonin kısıtlamaktadır. Azalmış beyin serotonin düzeyi ile kendi kendini yaralama davranışları arasında bir ilişki olduğu da bir diğer araştırma bulgusudur. Şiddet saldırılarında bulunanlarda ve impulsif yangın çıkaranlarda beyin serotonin düzeyinde düşüklük saptanmıştır (Göka, 2005).

2. PSİKOLOJİK FAKTÖRLER

Engellenme: Bir amaca ulaşmanın engellenmesi ya da yavaşlatılması söz konusudur. İnsanları şiddete teşvik eden en güçlü şey engellenmedir. John Dollard'ın engellenme-saldırganlık varsayımı, bu ilişkiye dayanmaktadır. Bu varsayımın özgün şekline göre, engellenme; daima bir biçimde saldırganlığa yol açar ve aynı şekilde saldırganlık, daima engellenmeden köken alır. Bununla birlikte engellenmiş insan, her zaman saldırganlığa başvurmaz; küskünlükten, ruhsal çökkünlüğe, engellenmeye yol açan durumu ortadan kaldırmaya yönelik davranışlara değin bir dizi tepki gösterebilmektedir. Her engellenme saldırganlığa yol açmadığı gibi saldırganlığın tamamı da engellenmeden doğmaz. Kimi insanlar örneğin; boksörler, futbolcular, birçok nedene veya uyarana bağlı olarak saldırgan davranışlar gösterebilirler. Engellenmenin hangi durumlarda saldırganlığa yol açtığıyla ilgili çalışmalarda engellenmeyi yaratan etkenin bunu belirlediği saptanmıştır. Engellenme yaratan etken, sadece yoğun olduğu zaman saldırganlığa yol açmaktadır. Engellenme hafif veya orta derecede olduğunda saldırganlığı arttırmazken; hak edilmiş ve doğal olarak görüldüğünde değil de, keyfi veya haksız olarak görüldüğünde saldırganlığı arttırmaktadır (Göka, 2005).

Doğrudan Provoke Edilme: Araştırmalarda elde edilen bulgulara göre, fiziksel kötüye kullanım ve alay, insanlarda saldırgan davranışları arttırmaktadır. Saldırganlık ortaya çıktığında ise öngörülemez bir şekilde artarak sürmektedir.

Saldırganlık Gösteren Örneklere Maruz Kalma: Filmlerde ve televizyon programlarında, radyo, sosyal medya, gazete gibi kitle iletişim araçlarında yer alan şiddet öğelerinin etkileri, toplumun saldırganlık konusunda en fazla duyarlı olduğu alanlardan birisidir. Şiddet saldırganlık ilişkisi bireyin yaş, izleme zamanı, algılayışı, duygusal ve bilişsel olgunluğuyla ilişkilidir. Medyada şiddetin çocukları etkileme şekli ve süreci ile ilgili gözlemsel öğrenme ve duyarsızlaştırma önemli rol oynamaktadır. Bireyler medyada gördükleri şiddet olayları ile daha önce davranış dağarcıklarında olmayan insanlara zarar vermenin ve şiddetin yeni yeni usullerini öğrenerek davranış dağarcıklarına eklemektedirler. Bunun neticesinde saldırganlık ve şiddete karşı olan engelleyici kontrol mekanizmaları gevşemekte, izleyicilerin saldırgan davranışlar ve onun kurbanlarda yarattığı sonuçlarına karşı olan duygusal tepkilerin azalmasıyla şiddet görüntüleri olağanlaşarak ve kanıksanarak, sanki gerçek değillermiş gibi algılanmaktadır. Böylece saldırganlık ve şiddet olgusu pekiştirildikçe meydana gelme olasılığı da artmaktadır.

Kişilik Bozuklukları: Kişilik bozukluğuna ilişkin bulgular ve davranışlar geç çocukluk ya da gençlik çağında ortaya çıkmakta ve daha sonraki çağlarda belirgin duruma gelerek sürmektedir (Pınar, 2001, s; 21). Kişilik bozukluğu gösteren insanlar, ruhsal yaşantılarındaki çatışma ve çelişme nedeniyle, başkalarıyla, içinde yaşadıkları aileyle, yakın ve uzak çevreyle, toplumla ve kültürle sağlıklı ilişki kuramazlar, içgüdülerden, dürtülerden kaynaklanan davranışları bastıramazlar, denetleyemezler, engelleyemezler ve yerli yersiz kızıp öfkelenirler. Doğaya, insanlara, nesnelere yönelik saldırganlık göstererek şiddet eylemlerinde bulunmaktadırlar (Pınar, 2001, s; 20).

3. TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL FAKTÖRLER

Şiddetin ve saldırganlığın, tekil bireysel özelliklerinin ötesinde toplumsal, siyasi ve çevresel birtakım belirleyicileri olduğu da ileri sürülmektedir. Farklı toplumların değişik katmanlarında saldırgan davranışların ve şiddet olaylarının değişen sıklıkta olması toplumsal etkenlerin saldırganlığı etkilediğini düşündürmektedir. Toplumsal şiddetin bugüne kadar üzerinde en çok durulan belirleyeni; ekonomik yoksunluk ve toplumsal huzursuzluğa verilen tepkilerdir. Landau tarafından ortaya atılan bir varsayıma göre, saldırganlık, toplumsal destek sistemlerinin yetersiz olduğu veya tamamen çöktüğü toplumlarda artmaktadır. Enflasyon hızı, evlenme ve boşanma hızları arasındaki oranları toplumsal ve ailevi stresin bir ölçüsü olarak kullanan Landau 1960 ve 1970’li yıllarda çalıştığı 12 ülkeden 11’inde bu toplumsal ve ailevi bozukluk göstergeleriyle şiddet suç oranları arasında anlamlı bir bağlantı bulmuştur. Bazı sosyologlar tarafından; bir sosyal sistem içinde kişilerin gelir, eğitim, etki, iktidar ve mesleki itibar gibi değişik konularda tutarsız ve uyumsuz olmaları halinde, daha fazla şiddete başvuracakları, sosyal yaşamın sınırlı ve konum farklılıklarının az olduğu toplumların bu yüzden daha istikrarlı oldukları düşünülmektedir. Saldırganlıkla ilgili bir diğer önemli toplumsal bulgu, göreceli olarak şiddetten uzak gençlerin kalabalık içinde veya gençlik çetelerinde saldırgan davranışlar sergileyebilmeleridir. İnsanın kendisinden farklı insanlardan hoşlanmaması ve onlara şüpheyle bakması eğilimi grup şiddetini arttıran önemli bir nedendir. Bu durum homojen toplumlarda (örneğin Japonya) heterojen toplumlara göre (örneğin Amerika) şiddetin daha az olduğunu açıklamaktır (Göka, 2005). Kimyasal ve endüstriyel ürünler tarafından üretilen kokulara, yüksek ve rahatsız edici derecede gürültü ve seslere maruz kalmak, bireylerin uyarılabilirliklerini arttırarak saldırganlığın ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Ayrıca aşırı kalabalık ortam belirleyenlerinin olumsuz olduğu durumlarda (genelleme, uyarılma, sıkıntı halleri gibi) saldırganlık düzeyinin artmasıyla şiddet kaçınılmaz olmaktadır (Göka, 2005)

ŞİDDET TÜRLERİ

Şiddet sorununun ne kadar eskilere dayandığı ve bu soruna bir çözüm bulmanın öteden beri ne kadar zor olduğu bilinmektedir. Psikiyatristler, şiddete yönelik davranışa yol açan etkenleri araştırmak istediklerinde çoğu zaman ilk önce bireyin kişilik yapısını incelemektedirler. Winnicott'a göre şiddete eğilimli bir kişide onu şiddet eğilimli davranışa götüren önemli etkenler; yetersiz kalan ana-baba-çocuk-aile ilişkisi ile şefkati ve ayrıca nesilden nesile aktarılan şiddet içeren davranış biçimleridir. Horison ve Burks (1962)'un araştırmaları göstermiştir ki çocuklar için saldırgan davranış, depresyonu önleyici bir yöntem gibi görünmektedir. Saldırgan davranışın meydana gelmesine yol açan sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin yanı sıra, yoksulluk ve işsizlik ile şiddet faktörleri de şiddetin oluşumunda önemli rol oynamaktadırlar. Bunun dışında şiddet, bireyler ve topluluklar arası düşmanlıklarda aniden beliren gerginlik sonucunda, terör eylemlerinde ve savaş ortamlarında da kendini göstermektedir (Moses, 2006, s; 24). 36

Genel olarak şiddet türleri; Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik, siyasal ve sözel olarak sınıflandırılmaktadır.

Fiziksel şiddet

Bedensel cezayı içeren sarsma, hırpalama, tokat atma, tekmeleme, dövme, yaralama, öldürme, çimdikleme, temel ihtiyaçların esirgenmesi gibi her türlü davranış fiziksel şiddet kapsamındadır. Sonuçları arasında; Organ yaralanmaları, kalıcı sakatlanmalar, ölüm, büyüme ve gelişme geriliği olmaktadır.

Duygusal şiddet

Bireylerin ruh sağlığını bozan; reddetme, aşağılama, yoksun bırakma, yıldırma, umursamama, davranış bozuklukları sergilemesine göz yumma, bağırma, hakaret etme, küçük düşürme, iletişimi yasaklama, tehdit edip korkutma, endişelendirme gibi eylemleri içermektedir. Birey ve toplumu yakından ilgilendirmesi, tedavisinin zor, masraflı ve uzun süreli olması nedeniyle en önemli şiddet türü olarak görülmektedir.

Cinsel şiddet

Bireyin rızası olmadan kişi veya kişilerle cinsel ilişkiye zorlama, tecavüz, cinsel obje olarak kullanılma ya da kullanılmasına göz yumulması, cinsel yönden aşağılama ve zarar verme gibi davranışlardır. Beden ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Ekonomik şiddet

Ekonomik yönden mahrum bırakma, kısıtlama, işsizlik, evsizlik, sağlık ve güvenlik koşullarının karşılanmadan çalıştırılması, şiddet sonucunda elde edilecek kar ve zarar hesabına göre şiddete yönelme ekonomik şiddetin göstergeleridir.

Sözel şiddet

Genel olarak; laf atma, aşağılama, söylenti yayma, saldırgan ifadeler kullanma, tehdit etme, ad takma, alay etme, bağırma, din veya etnik kimliğe hakaret etme şeklinde örneklendirilmektedir.

ÇOCUKLAR VE GENÇLER ARASINDA ŞİDDET EĞİLİMLERİ

Şiddetin çocuklukta öğrenildiği ve şiddet görenin şiddet uyguladığı fikrini savunan TBMM Çocuklar ve Gençler Arasında Artan Şiddet Eğilimleri ile Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarını Araştırma Komisyonu'nun raporunda; gençlerin şiddetle okulda, evde ve sokakta karşılaştığı belirtilirken, erkeklerin sokakta şiddetle kızlara göre daha fazla, kızların ise evde şiddetle erkeklere göre daha fazla karşılaştığı, çocuk ve gençlerin şiddet olaylarını en fazla arkadaşları ile sözel ve fiziksel şiddet uygulayarak yaşadıkları kaydedilmiştir. Türkiye'deki şiddet olaylarının hızının dünyaya benzer bir seyir izlediğinin belirtildiği raporda, terör ve suç örgütleri ile organ ve uyuşturucu tacirlerinin, sayıları 26 milyona ulaşan 0–18 yaş arasındaki gençlere ulaşabildiğine dikkat çekilmiştir.

Raporun sonuç bölümünde yer alan önemli tespitler ise şu şekilde sıralanmıştır:

Şiddet, şiddet doğuruyor: Türkiye'de 2006–2007 öğretim yılı ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin şiddetle karşılaşma durumu incelendiğinde, son üç ay içerisinde öğrencilerin yüzde 22'sinin fiziksel şiddet, yüzde 53'ünün sözel şiddet, yüzde 36, 3'ünün duygusal şiddet, yüzde 15, 8'inin cinsel şiddet ile karşılaştığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin şiddet uygulaması incelendiğinde ise, son üç ay içerisinde yüzde 35, 5'inin fiziksel şiddet, yüzde 48, 7'sinin sözel şiddet, yüzde 27, 6'sının duygusal şiddet, yüzde 11, 7'sinin cinsel şiddet uyguladığı saptanmıştır.

Sokaktaki kız çocuklarının şiddet eğilimi fazla: İstanbul'da, sokak çocukları arasında yapılan bir çalışmada, çalışmaya katılanların yüzde 13, 2'si “iş yerinde fiziksel şiddete maruz kaldığını” belirtmişlerdir. Bu grubun erkeklerde yüzde 7, 5'i ve kızlarda yüzde 19, 9'u şiddet

eğilimi “yüksek” olarak rapor edilmiştir. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların bu kurumlara girmeden önceki son üç ay içerisinde fiziksel şiddet ile karşılaşma sıklığı yüzde 69, 2 ve fiziksel şiddet uygulama sıklığı yüzde 69, 3 olarak bulunmuştur. Cinsiyete göre incelendiğinde, ceza infaz kurumlarına girmeden önceki son 3 ay içinde fiziksel şiddet ile karşılaşma (erkeklerde yüzde 68, 9, kızlarda yüzde 71, 4) ve şiddet uygulama durumu (erkeklerde yüzde 69, 7, kızlarda yüzde 54, 9) az çok benzerlik göstermektedir.

Okulda, evde, sokakta şiddet: Gençler şiddet ile okulda, evde ve sokakta karşılaşmaktadırlar. Erkekler sokakta şiddetle kızlara göre daha fazla, kızlar ise evde şiddetle erkeklere göre daha fazla karşılaşmaktadırlar. Çocuk ve gençler şiddet olaylarını en fazla arkadaşları ile yaşamaktadırlar.

Okuldaki başarısızlık etkiliyor: Okul başarısızlığı, çocuk ve gençlerin şiddete maruz kalmasına ve şiddet içeren davranışlara daha fazla sahip olmalarına, okula devamsızlığa, çocuk ve gençlerin şiddet içeren ortamlarda daha fazla bulunmasına ve şiddet içeren davranışlara daha fazla karışmasına neden olmaktadır.

Çok çocuklu ailelerde şiddet artıyor: Çocuk sayısı fazla olan ailelerin çocuklarında şiddet içeren davranışların görülme olasılığının arttığı görülürken, aile ortamında alkol ve madde kullanımı, stres gibi etkenlerin olması, çocukluğunda aile içinde şiddet gören erişkinlerin daha fazla şiddet uygulamalarına neden olmaktadır.

Raporda, çocuk ve gençleri şiddete iten nedenler, “Çocuk ve gençlerin, internet kafede ve sanal ortamda yetişkinlerle olumsuz etkileşim içinde bulunması, eğlence aracı olarak şiddet içeren oyunları oynaması, medyada devamlı olarak yer alan şiddet görüntüleri, çocuk ve gençlerin televizyon karakterlerinden etkilenmeleri, televizyonda şiddeti tek güç olarak gösteren karakterleri rol model olarak almaları, işsizlik ve yoksulluk, kentlere göçün olumsuz etkileri, çocuk ve gençler arasında sigara kullanımı, alkollü içki içme ve madde kullanımı, çocuk ve gençlerin delici-kesici alet ve ateşli silah taşımaları ve çete üyesi olmaları” şeklinde sıralanmıştır.

GİRİŞ

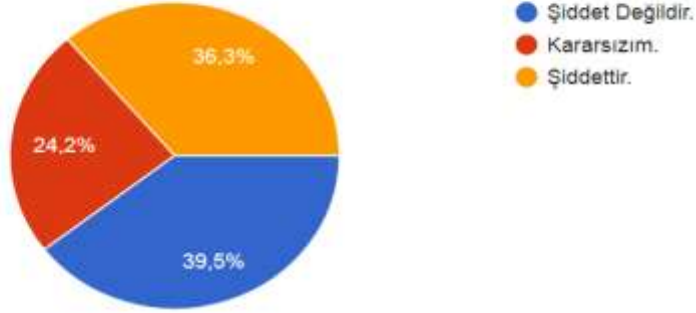
Bu çalışma 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bilecik İli Yerel Hedefi olan “Şiddeti Önleme” kapsamında Bilecik Rehberlik ve Araştırma Merkezi Hizmet Bölgesinde yer alan ortaokul ve lise öğrencileri ile veli ve öğretmenlerine yönelik olarak hazırlanmıştır. Çalışmaya 554 öğrenci, 231 veli ve 96 öğretmenin katılım sağladığı görülmüştür. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün yayımlamış olduğu Şiddet Algısı (Öğrenci), Şiddet Algısı (Veli), Şiddet Algısı (Öğretmen) anketleri kullanılmıştır. Çevrimiçi olarak gerçekleştirilen çalışmada her grubun maddelerdeki öncülleri “Şiddettir.”, “Kararsızım.” ve “Şiddet Değildir.” seçenekleri kapsamında değerlendirmeleri beklenmiştir. Herhangi bir puanlama yapılmadan işaretlenen cevaplar yüzdelik olarak aşağıda sunulmuştur. Elde edilen sonuçlara ve önerilere çalışmamızın sonunda yer verilmiştir.

ÇALIŞMANIN AMACI

Çalışma, Bilecik Rehberlik ve Araştırma Merkezi Hizmet Bölgesinde yer alan ortaokul ve lisedeki öğrenci, veli ve öğretmenlerin Şiddet Algılarına belirlemeye dair bir amaç ile gerçekleştirilmiştir. Tüm maddelerdeki öncüller tarafımızca çeşitli şiddet türleri kapsamında değerlendirilmekle birlikte kimi durumlarda “Şiddettir.” seçeneğinin işaretlenme oranının düştüğü görülmüştür. Bu duruma dair çeşitli analiz, yorum ve sonuçlara da çalışmamızın sonunda yer verilmiştir.

VERİLER

Evde çocuğun davranışları nedeniyle harçlığının kesilmesi

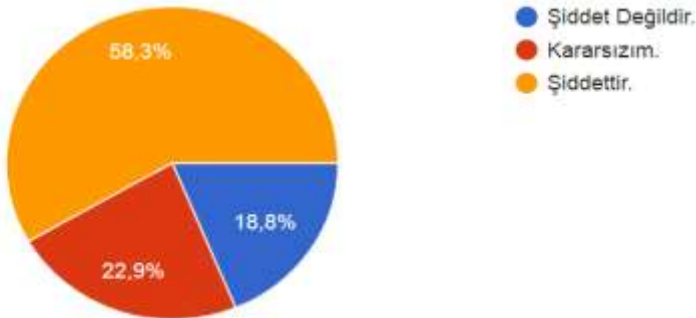

“Evde çocuğun davranışları nedeniyle harçlığının kesilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%36,3'ü “Şiddettir.”
%24,2'si “Kararsızım.”
%39,5'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

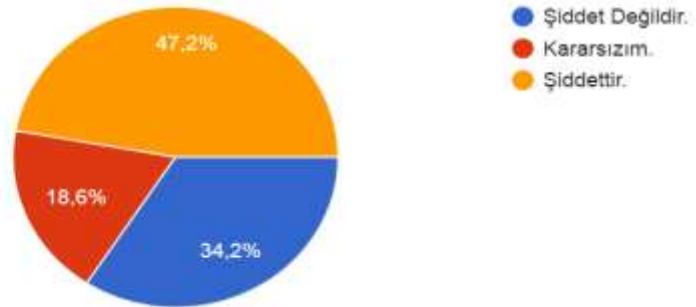
Evde çocuğun davranışları nedeniyle harçlığının kesilmesi

Öğretmenlerin

%58,3'ü “Şiddettir.”
%22,9'u “Kararsızım.”
%18,8'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

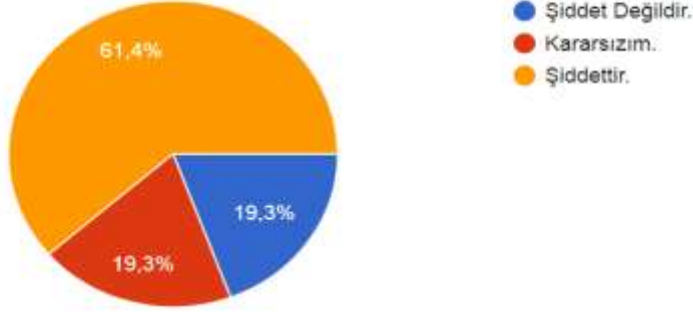
Evde çocuğun davranışları nedeniyle harçlığının kesilmesi

Velilerin

%47,2'si “Şiddettir.”
%18,6'sı “Kararsızım.”
%34,2'si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde, çocuğun sevdiği şeyleri yapmasının engellenmesi

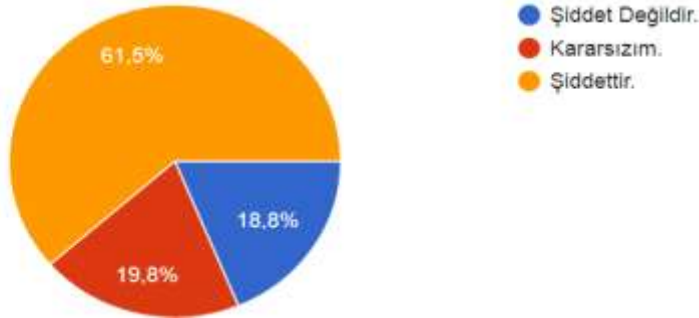

“Evde çocuğun sevdiği şeyleri yapmasının engellenmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%61,4'ü “Şiddettir.”
%19,3'ü “Kararsızım.”
%19,3'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

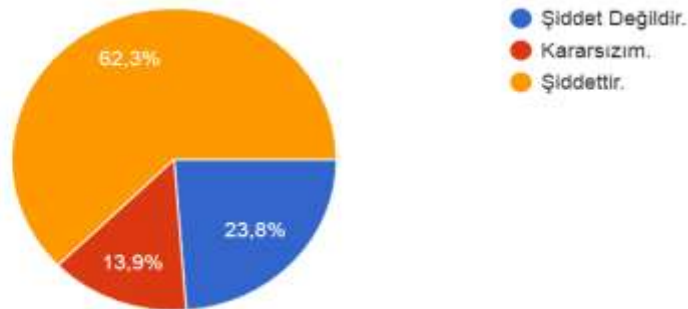
Evde, çocuğun sevdiği şeyleri yapmasının engellenmesi

Öğretmenlerin

%61,5'i “Şiddettir.”
%19,8'i “Kararsızım.”
%18,8'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde, çocuğun sevdiği şeyleri yapmasının engellenmesi

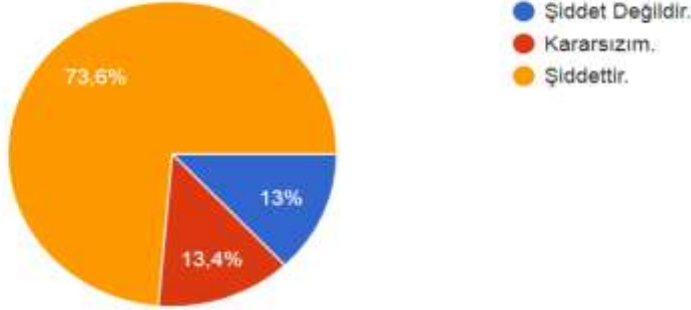

Velilerin

%62,3'ü “Şiddettir.”
%13,9'u “Kararsızım.”
%23,8'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Anne babanın çocuğunu başkalarıyla kıyaslaması

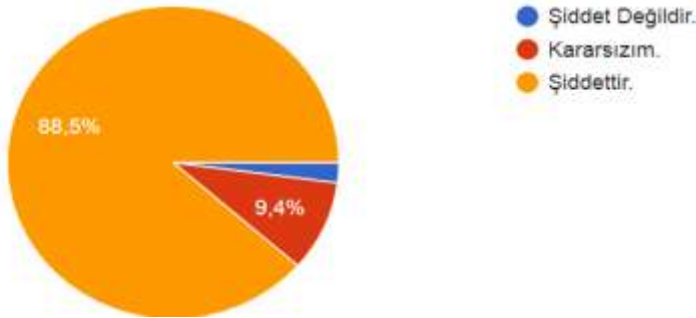

“Anne babanın çocuğunu başkalarıyla kıyaslaması” maddesinde;

Öğrencilerin

%73,6’sı “Şiddettir.”
%13,4’ü “Kararsızım.”
%13’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

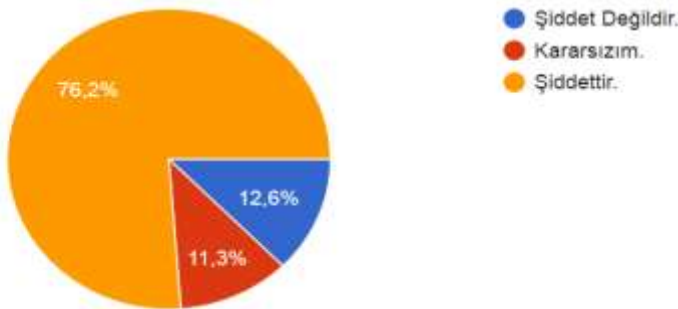
Anne babanın çocuğunu başkalarıyla kıyaslaması

Öğretmenlerin

%88,5’i “Şiddettir.”
%9,4’ü “Kararsızım.”
%2,1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

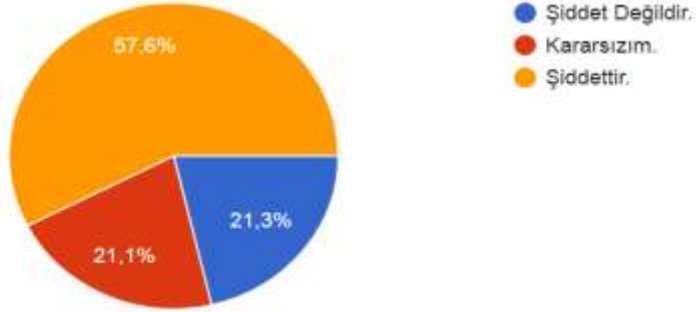
Anne babanın çocuğunu başkalarıyla kıyaslaması

Velilerin

%76,2’si “Şiddettir.”
%13,3’ü “Kararsızım.”
%12,6’sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun özel eşyalarının izinsiz karıştırılması

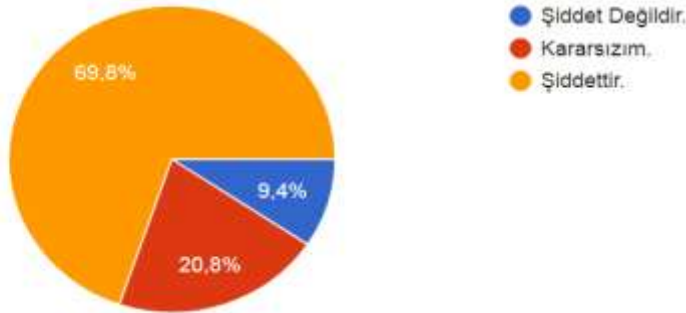

“Evde çocuğun özel eşyalarının izinsiz karıştırılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%57,6’sı “Şiddettir.”
%21,1’i “Kararsızım.”
%21,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

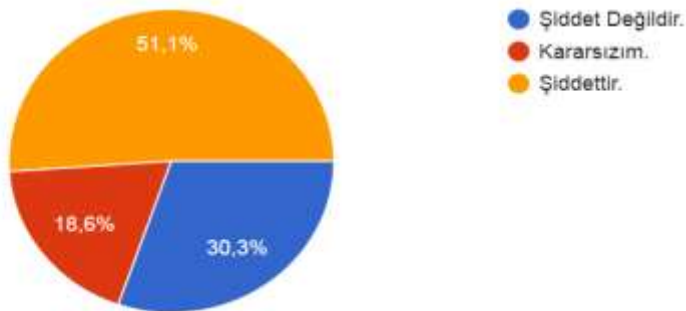
Evde çocuğun özel eşyalarının izinsiz karıştırılması

Öğretmenlerin

%69,8’i “Şiddettir.”
%20,8’i “Kararsızım.”
%9,4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

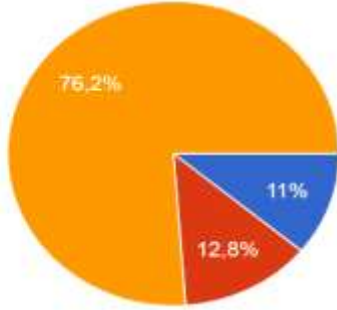
Evde çocuğun özel eşyalarının izinsiz karıştırılması

Velilerin

%51,1’i “Şiddettir.”
%18,6’sı “Kararsızım.”
%30,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun görmezden gelinmesi

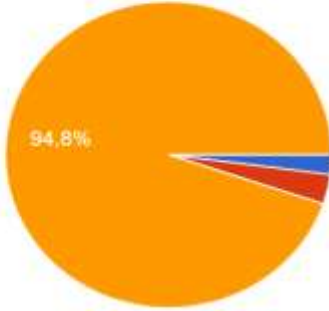
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Evde çocuğun görmezden gelinmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%76,2’si “Şiddettir.”
%12,8’i “Kararsızım.”
%11’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun görmezden gelinmesi

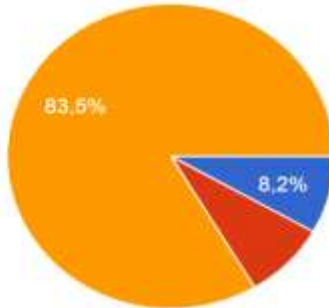

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%94,8’i “Şiddettir.”
%3,1’i “Kararsızım.”
%2,1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun görmezden gelinmesi

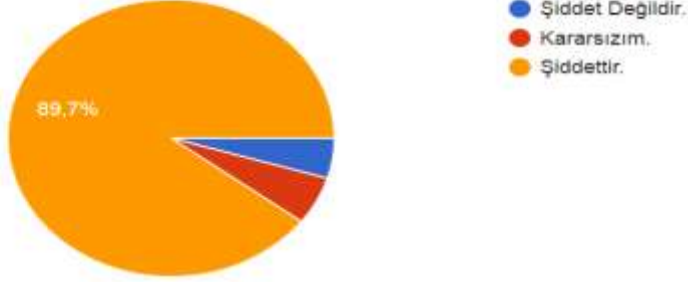

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%83,5’i “Şiddettir.”
%8,3’ü “Kararsızım.”
%8,2’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi

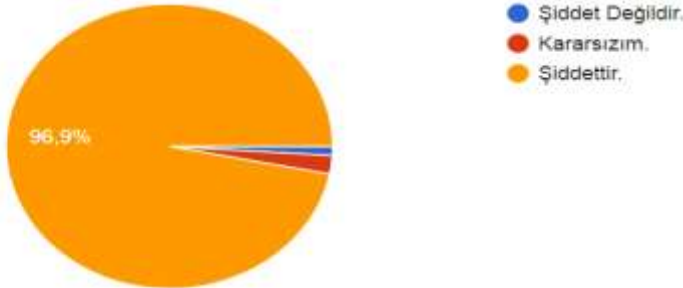

“Evde çocuğa başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%89,7’si “Şiddettir.”
%5,6’sı “Kararsızım.”
%4,7’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

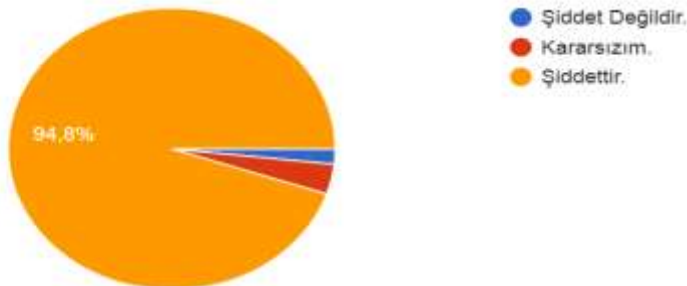
Evde çocuğa başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi

Öğretmenlerin

%96,9’u “Şiddettir.”
%2,1’i “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

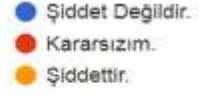
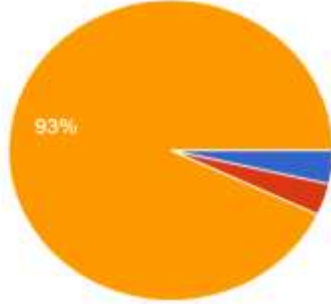
Evde çocuğa başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi

Velilerin

%94,8’i “Şiddettir.”
%3,5’i “Kararsızım.”
%1,7’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa hakaret edilmesi

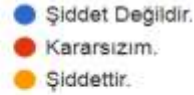
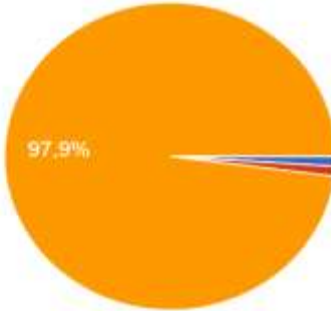

“Evde çocuğa hakaret edilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%93’ü “Şiddettir.”
%3,4’ü “Kararsızım.”
%3,6’sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

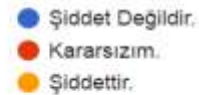
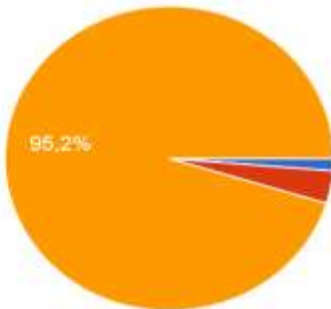
Evde çocuğa hakaret edilmesi

Öğretmenlerin

%97,9’u “Şiddettir.”
%1,1’i “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

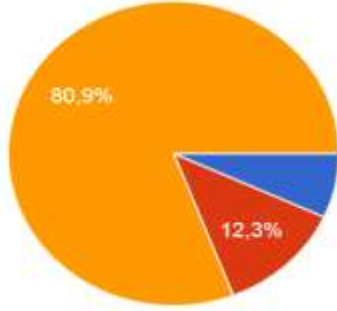
Evde çocuğa hakaret edilmesi

Velilerin

%95,2’si “Şiddettir.”
%3,5’i “Kararsızım.”
%1,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa yüksek sesle bağırılması

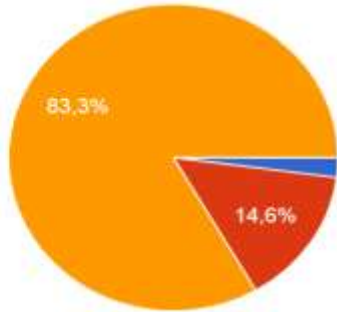
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Evde çocuğa yüksek sesle bağırılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%80,9'u “Şiddettir.”
%12,3'ü “Kararsızım.”
%6,8'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa yüksek sesle bağırılması

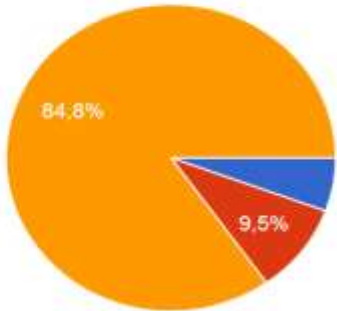

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%83,3'ü “Şiddettir.”
%14,6'sı “Kararsızım.”
%2,1'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa yüksek sesle bağırılması

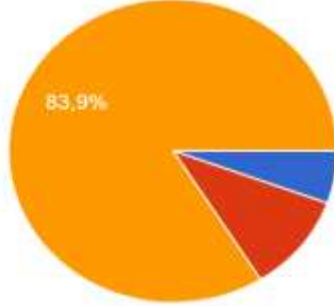

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%84,8'i “Şiddettir.”
%9,5'i “Kararsızım.”
%5,7'si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa kötü isimler takılması

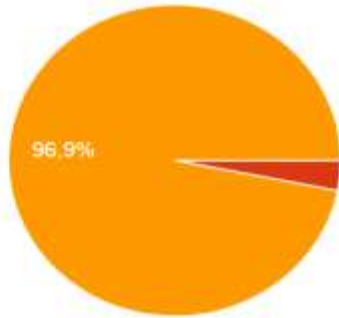
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Evde çocuğa kötü isimler takılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%83,9’u “Şiddettir.”
%10,5’i “Kararsızım.”
%5,6’sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa kötü isimler takılması

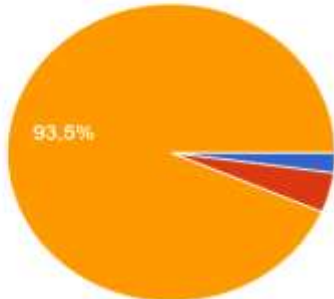

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%96,9’u “Şiddettir.”
%3,1’i “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa kötü isimler takılması

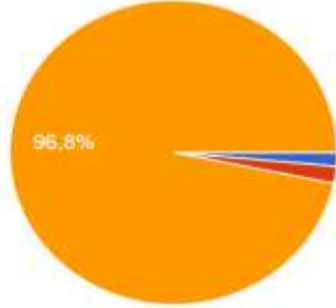

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%93,5’i “Şiddettir.”
%4,3’ü “Kararsızım.”
%2,2’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun dövülmesi

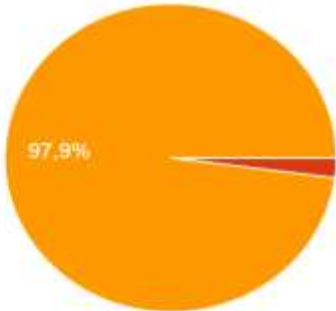
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Evde çocuğun dövülmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%96,8'i “Şiddettir.”
%1,8'i “Kararsızım.”
%1,4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun dövülmesi

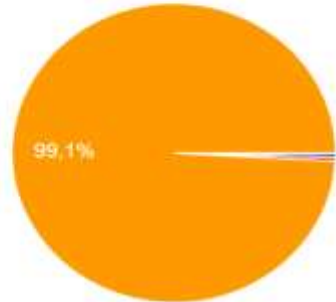

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%97,9’u “Şiddettir.”
%2,1’i “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun dövülmesi

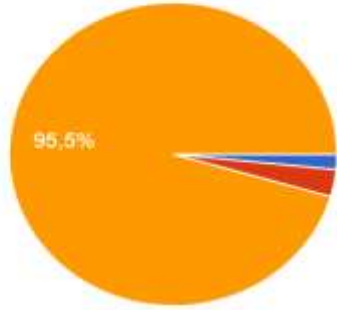
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%99,1’i “Şiddettir.”
%0,4’ü “Kararsızım.”
%0,4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun itilip/kakılması

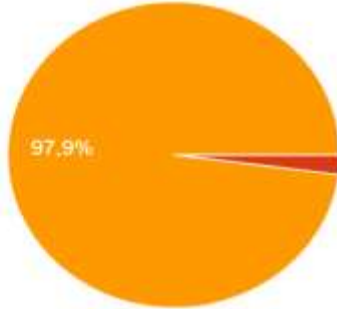
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Evde çocuğun itilip/kakılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%95,5'i “Şiddettir.”
%2,9'u “Kararsızım.”
%1,6'sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun itilip/kakılması

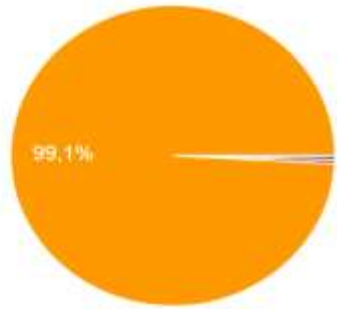

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%97,9'u “Şiddettir.”
%2,1'i “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğun itilip/kakılması

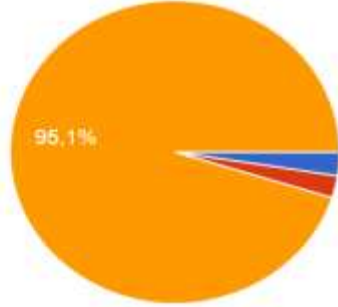

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%99,1'i “Şiddettir.”
%0,4'ü “Kararsızım.”
%0,4'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa bir Şeyler fırlatılması

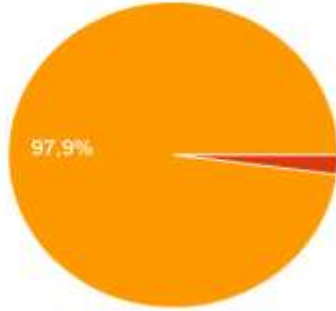
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Evde çocuğa bir Şeyler fırlatılması” maddesinde;

Őęrencilerin

%95,1'i “Şiddettir.”
%2,3'ü “Kararsızım.”
%2,5'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa bir Şeyler fırlatılması

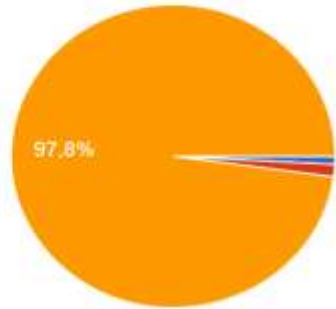

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Őęretmenlerin

%97,9'u “Şiddettir.”
%2,1'i “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Evde çocuğa bir Şeyler fırlatılması

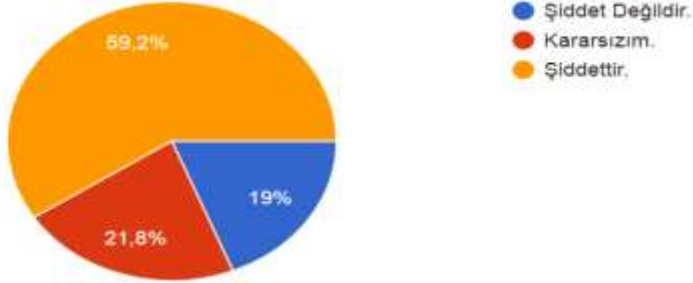

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%97,8'i “Şiddettir.”
%1,3'ü “Kararsızım.”
%0,9'u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda, bir öğrencinin diğer çocuklar tarafından oyuna alınmaması

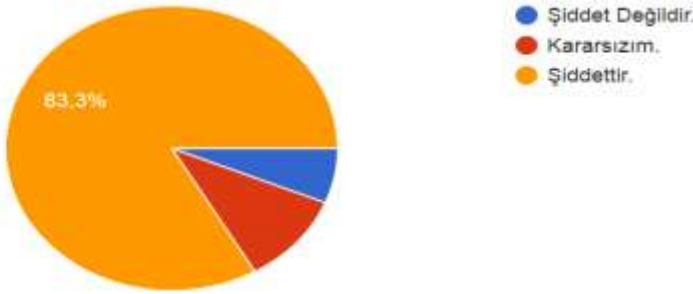

“Okulda, bir öğrencinin diğer çocuklar tarafından oyuna alınmaması” maddesinde;

Öğrencilerin

%59,2’si “Şiddettir.”
%21,8’si “Kararsızım.”
%19’u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

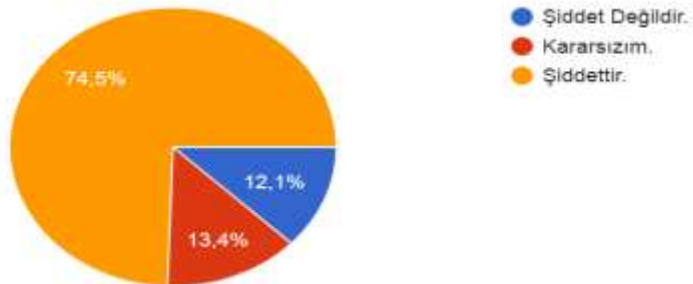
Okulda, bir öğrencinin diğer çocuklar tarafından oyuna alınmaması

Öğretmenlerin

%83,3’ü “Şiddettir.”
%10,4’ü “Kararsızım.”
%6,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

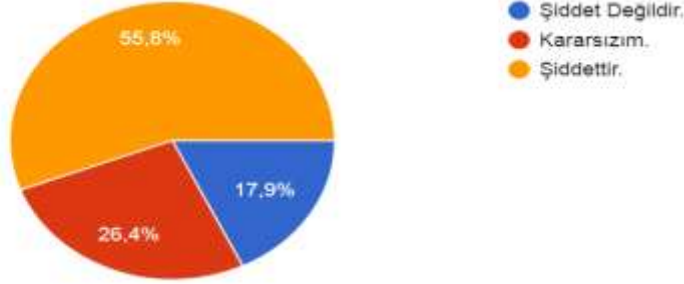
Okulda, bir öğrencinin diğer çocuklar tarafından oyuna alınmaması

Velilerin

%74,5’i “Şiddettir.”
%13,4’ü “Kararsızım.”
%12,1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda diğer çocukların başka bir çocuk hakkında dedikodu yapması

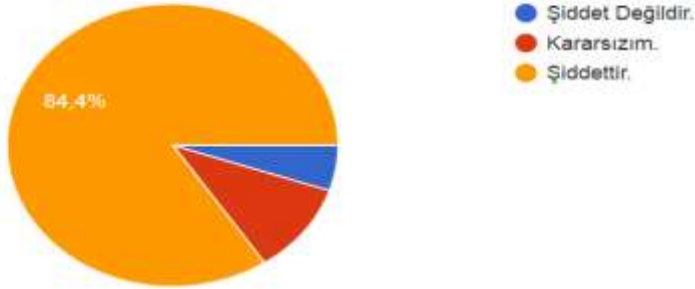

“Okulda diğer çocukların başka bir çocuk hakkında dedikodu yapması” maddesinde;

Öğrencilerin

%55,8’i “Şiddettir.”
%26,4’ü “Kararsızım.”
%17,9’u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

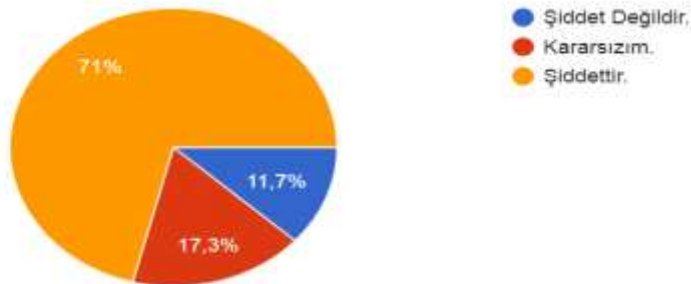
Okulda diğer çocukların başka bir çocuk hakkında dedikodu yapması

Öğretmenlerin

%84,4’ü “Şiddettir.”
%10,4’ü “Kararsızım.”
%5,2’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

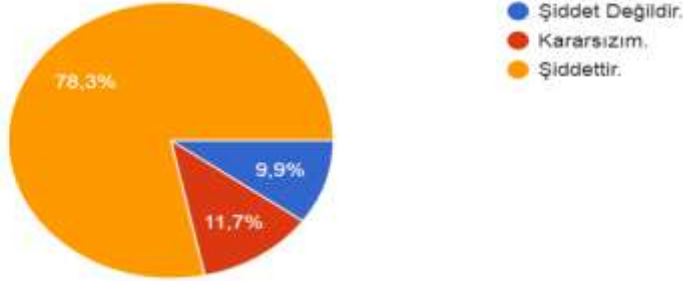
Okulda diğer çocukların başka bir çocuk hakkında dedikodu yapması

Velilerin

%71’i “Şiddettir.”
%17,3’ü “Kararsızım.”
%11,7’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuk hakkında aslı olmayan hikayeler uydurması

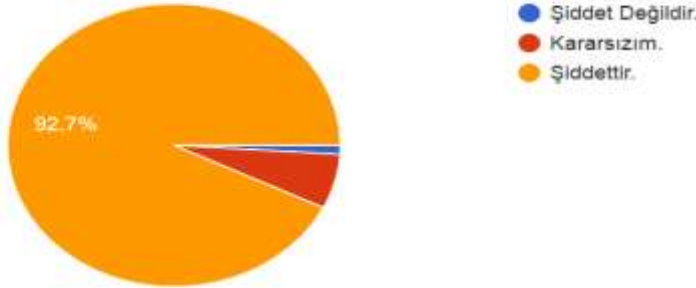

“Okuldaki diğer çocukların bir çocuk hakkında aslı olmayan hikâyeler uydurması” maddesinde;

Öğrencilerin

%78,3’ü “Şiddettir.”
%11,7’si “Kararsızım.”
%9,9’u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

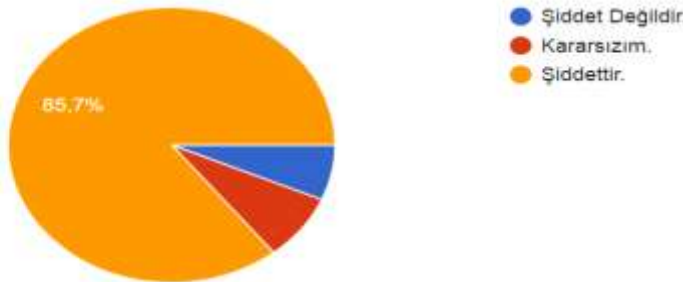
Okuldaki diğer çocukların bir çocuk hakkında aslı olmayan hikayeler uydurması

Öğretmenlerin

%92,7’si “Şiddettir.”
%6,3’ü “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

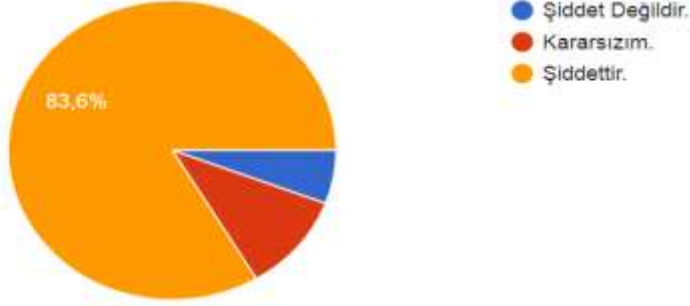
Okuldaki diğer çocukların bir çocuk hakkında aslı olmayan hikayeler uydurması

Velilerin

%85,7’si “Şiddettir.”
%7,8’i “Kararsızım.”
%6,5’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa kötü isimler takması

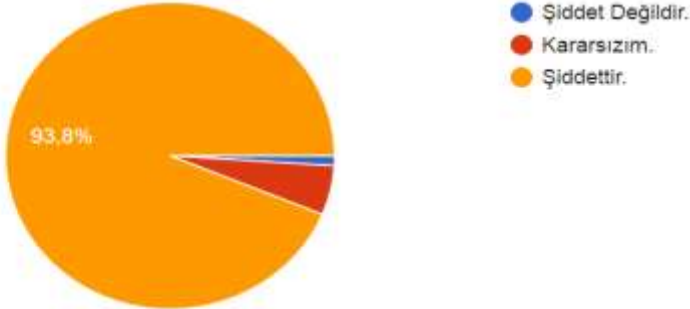

“Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa kötü isimler takması” maddesinde;

Öğrencilerin

%83,6’sı “Şiddettir.”
%10,6’sı “Kararsızım.”
%5,8’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

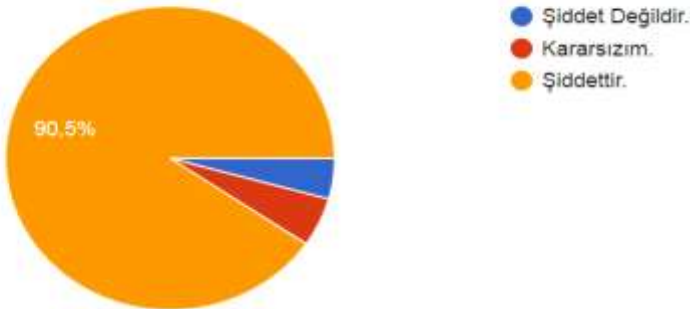
Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa kötü isimler takması

Öğretmenlerin

%93,8’i “Şiddettir.”
%5,2’si “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

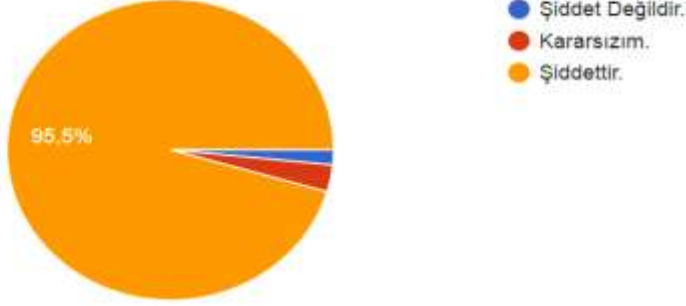
Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa kötü isimler takması

Velilerin

%90,5’i “Şiddettir.”
%5,2’si “Kararsızım.”
%4,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuğu tehdit etmesi

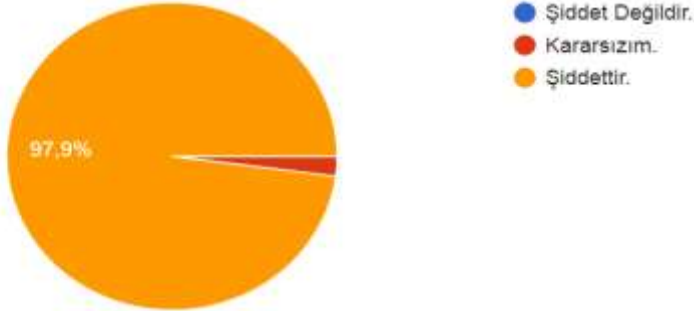

“Okuldaki diğer çocukların bir çocuğu tehdit etmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%95,5'i “Şiddettir.”
%2,9'u “Kararsızım.”
%1,6'sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

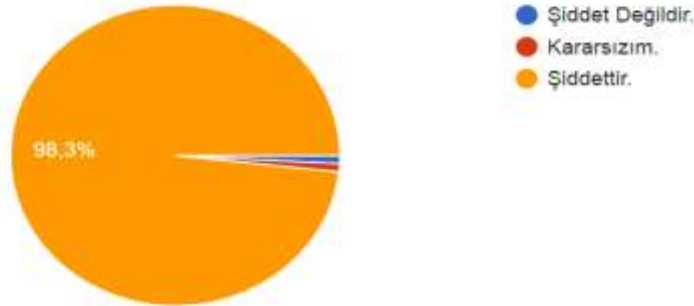
Okuldaki diğer çocukların bir çocuğu tehdit etmesi

Öğretmenlerin

%97,9'u “Şiddettir.”
%2,1'i “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

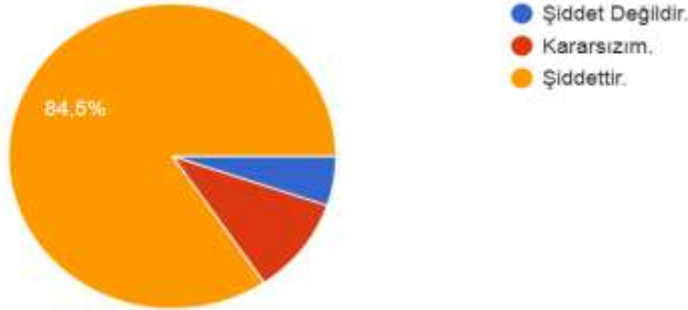
Okuldaki diğer çocukların bir çocuğu tehdit etmesi

Velilerin

%98,3'ü “Şiddettir.”
%0,9'u “Kararsızım.”
%0,9'u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa küfür etmesi

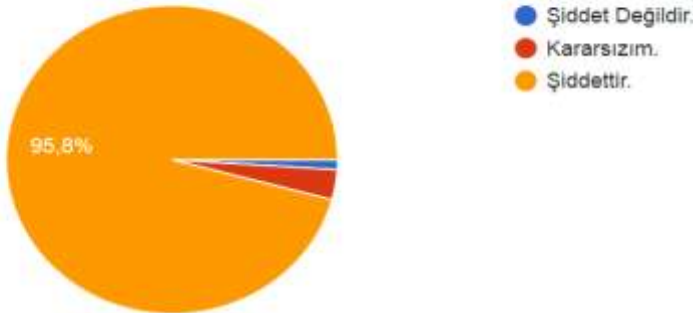

“Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa küfür etmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%84,5'i “Şiddettir.”
%10,3'ü “Kararsızım.”
%5,2'si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

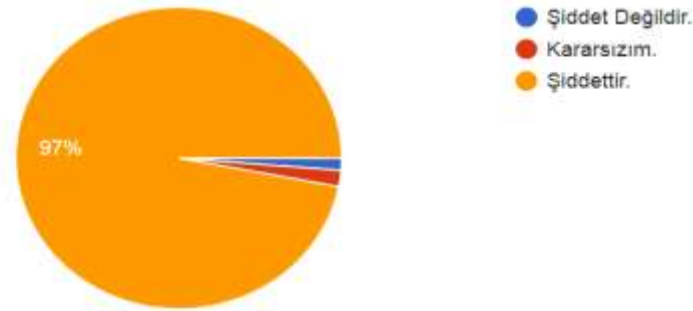
Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa küfür etmesi

Öğretmenlerin

%95,8'i “Şiddettir.”
%3,1'i “Kararsızım.”
%1'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuğa küfür etmesi

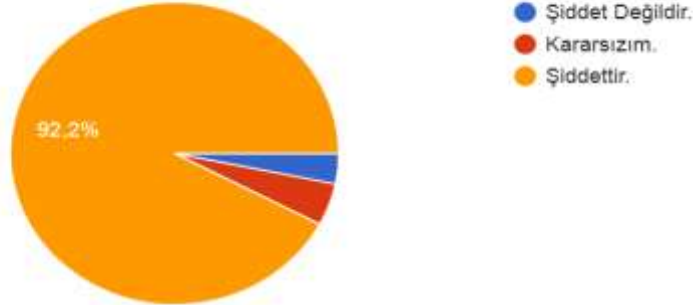

Velilerin

%97'si “Şiddettir.”
%1,7'si “Kararsızım.”
%1,3'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuğun eşyalarını kırıp parçalaması

“Okuldaki diğer çocukların bir çocuğun eşyalarını kırıp parçalaması” maddesinde;

Öğrencilerin

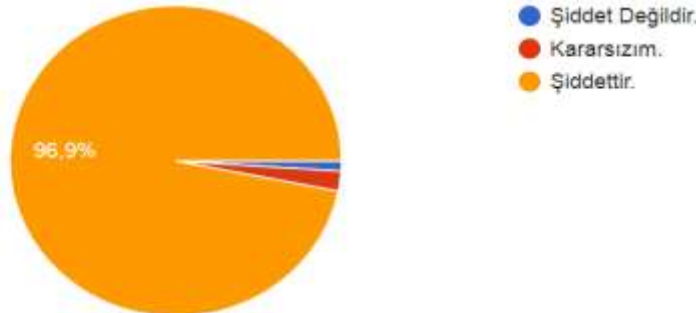
%92,2'si “Şiddettir.”

%4,5'i “Kararsızım.”

%3,2'si “Şiddet Değildir.”

Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuğun eşyalarını kırıp parçalaması

Öğretmenlerin

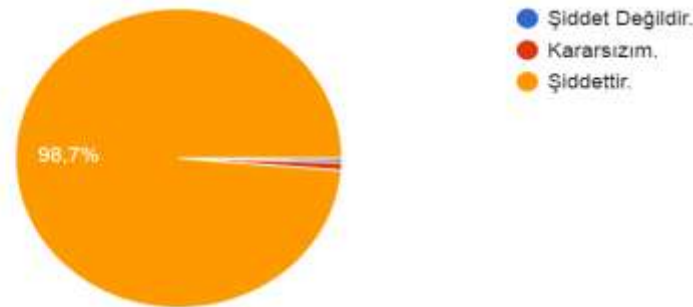
%96,9'u “Şiddettir.”

%2,1'i “Kararsızım.”

%1'i “Şiddet Değildir.”

Seçeneğini işaretlemiştir.

Okuldaki diğer çocukların bir çocuğun eşyalarını kırıp parçalaması

Velilerin

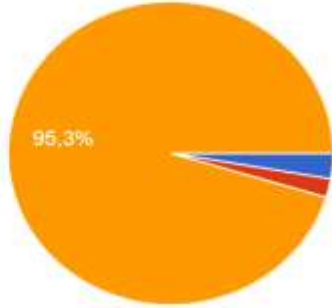
%98,7'si “Şiddettir.”

%0,9'u “Kararsızım.”

%0,4'ü “Şiddet Değildir.”

Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda bir çocuğun itilip/çekiştirilmesi

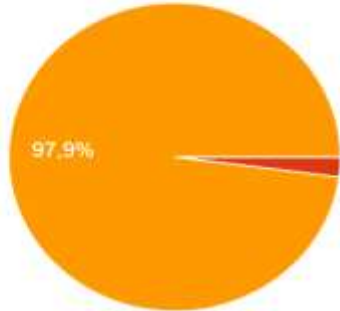
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Okuldaki bir çocuğun itilip/çekiştirilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%95,3’ü “Şiddettir.”
%2’si “Kararsızım.”
%2,7’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda bir çocuğun itilip/çekiştirilmesi

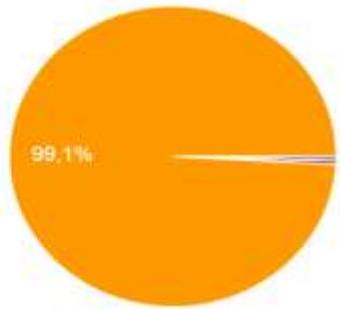

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%97,9’u “Şiddettir.”
%2,1’i “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda bir çocuğun itilip/çekiştirilmesi

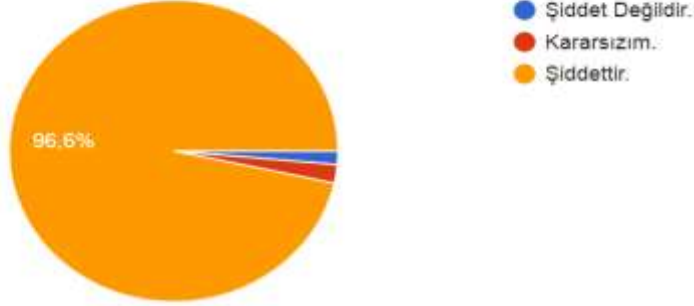

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%99,1’i “Şiddettir.”
%0,4’ü “Kararsızım.”
%0,4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu dövmesi

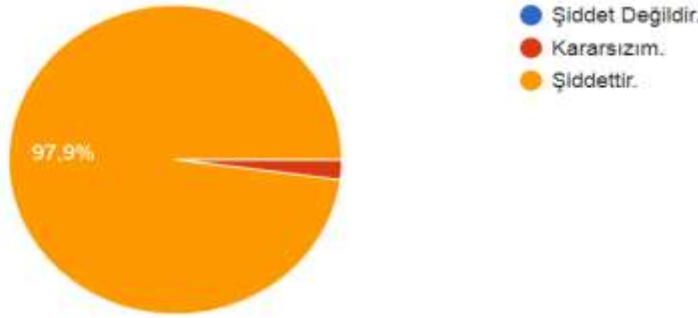

“Okulda arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu dövmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%96,6’sı “Şiddettir.”
%2’si “Kararsızım.”
%1,4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

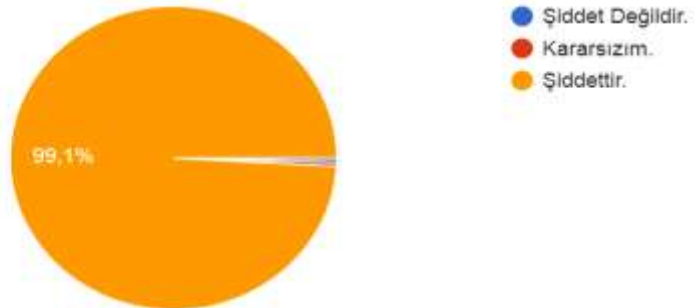
Okulda arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu dövmesi

Öğretmenlerin

%97,9’u “Şiddettir.”
%2,1’i “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

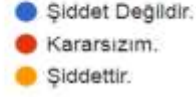
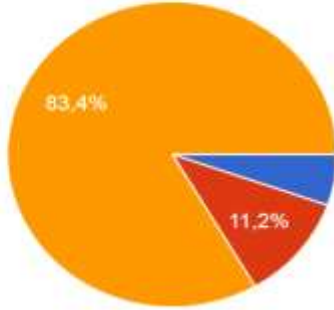
Okulda arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu dövmesi

Velilerin

%99,1’i “Şiddettir.”
%0,4’ü “Kararsızım.”
%0,4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğun kulağını çekmesi

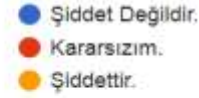
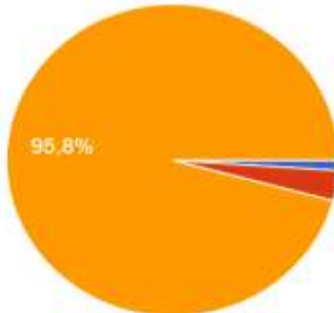

“Okulda öğretmenin bir çocuğun kulağını çekmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%83,4'ü “Şiddettir.”
%11,2'si “Kararsızım.”
%5,4'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

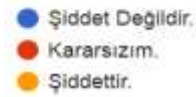
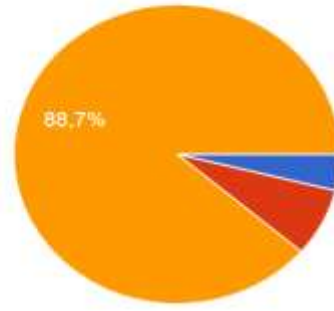
Okulda öğretmenin bir çocuğun kulağını çekmesi

Öğretmenlerin

%95,8'i “Şiddettir.”
%3,1'i “Kararsızım.”
%1'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

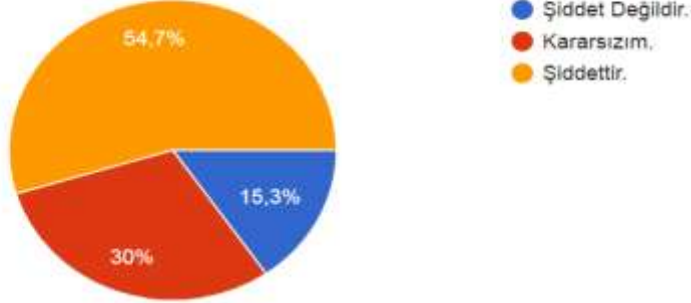
Okulda öğretmenin bir çocuğun kulağını çekmesi

Velilerin

%88,7'si “Şiddettir.”
%7,4'ü “Kararsızım.”
%3,9'u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğa isim takması

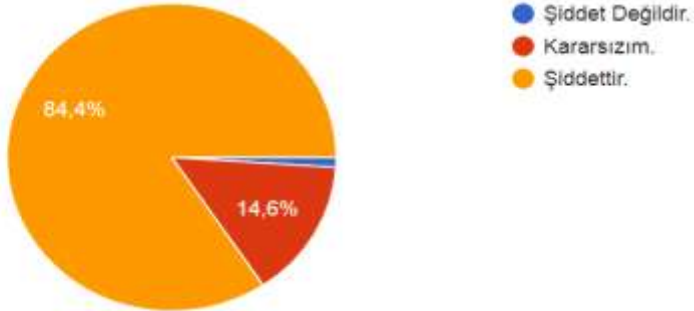

“Okulda öğretmenin bir çocuğa isim takması” maddesinde;

Öğrencilerin

%54,7’si “Şiddettir.”
%30’u “Kararsızım.”
%15,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

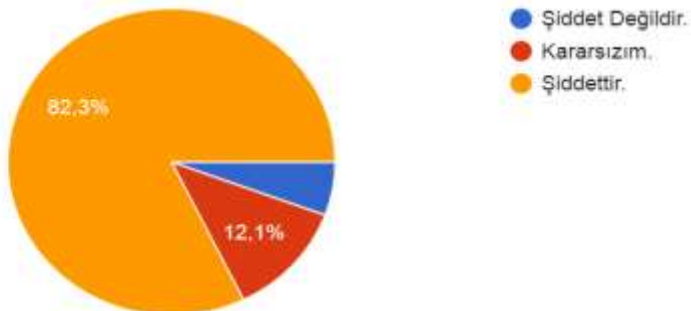
Okulda öğretmenin bir çocuğa isim takması

Öğretmenlerin

%84,4’ü “Şiddettir.”
%14,6’sı “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

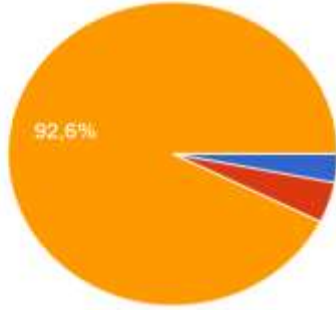
Okulda öğretmenin bir çocuğa isim takması

Velilerin

%82,3’ü “Şiddettir.”
%12,1’i “Kararsızım.”
%5,6’sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğa hakaret etmesi

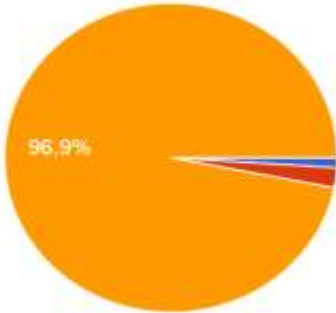
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Okulda öğretmenin bir çocuğa hakaret etmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%92,6’sı “Şiddettir.”
%4,3’ü “Kararsızım.”
%3,1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğa hakaret etmesi

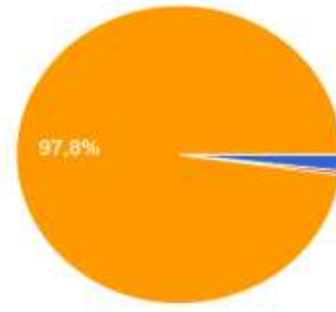

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%96,9’u “Şiddettir.”
%2,1’i “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğa hakaret etmesi

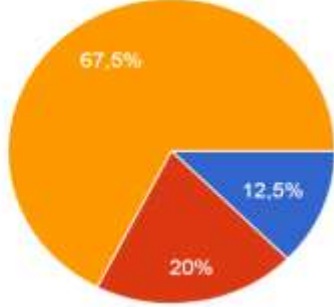

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%97,8’i “Şiddettir.”
%0,4’ü “Kararsızım.”
%1,7’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğa bağırması

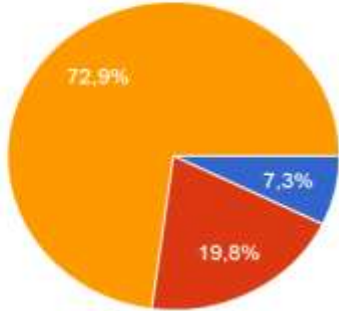
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Okulda öğretmenin bir çocuğa bağırması” maddesinde;

Öğrencilerin

%67,5'i “Şiddettir.”
%20’si “Kararsızım.”
%12,5’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğa bağırması

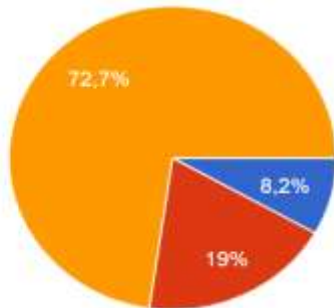

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%72,9’u “Şiddettir.”
%19,8’i “Kararsızım.”
%7,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda öğretmenin bir çocuğa bağırması

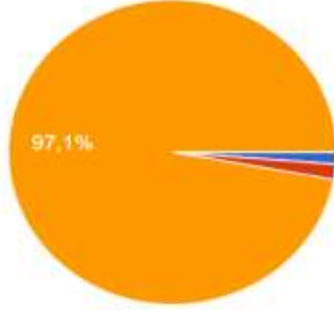

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%72,7’si “Şiddettir.”
%19’u “Kararsızım.”
%8,2’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda, öğretmenin bir çocuğu dövmesi

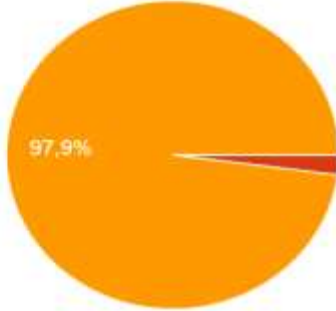
● Şiddet Değildir.
● Kararsızım.
● Şiddettir.

“Okulda öğretmenin bir çocuğu dövmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%97,1'i “Şiddettir.”
%1,6'sı “Kararsızım.”
%1,3'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda, öğretmenin bir çocuğu dövmesi

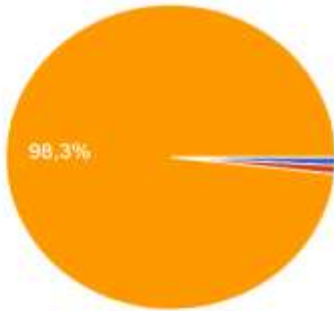

● Şiddet Değildir.
● Kararsızım.
● Şiddettir.

Öğretmenlerin

%97,9'u “Şiddettir.”
%2,1'i “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okulda, öğretmenin bir çocuğu dövmesi

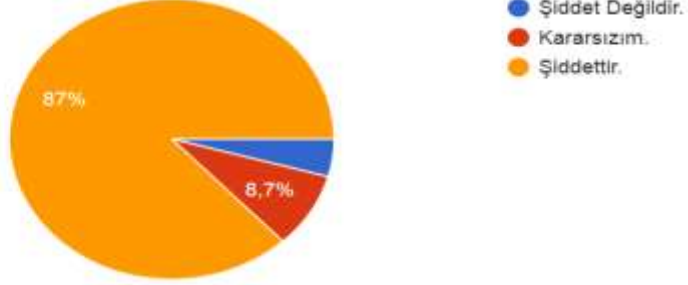
● Şiddet Değildir.
● Kararsızım.
● Şiddettir.

Velilerin

%98,3'ü “Şiddettir.”
%0,9'u “Kararsızım.”
%0,9'u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Kantinde bir çocuğun arkadaşları/akranları tarafından itilip/çekıştırılması

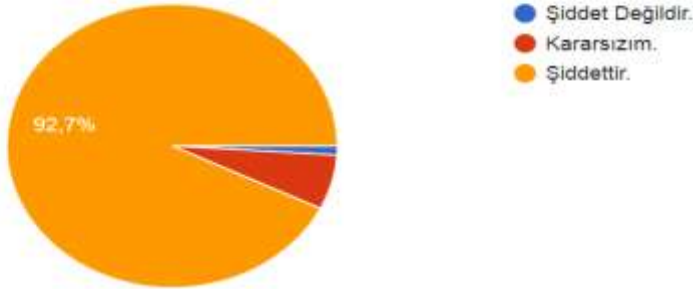

“Kantinde bir çocuğun arkadaşları/akranları tarafından itilip/çekıştırılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%87’si “Şiddettir.”
%8,7’si “Kararsızım.”
%4,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

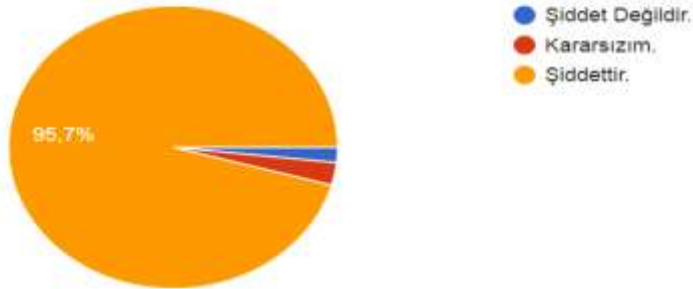
Kantinde bir çocuğun arkadaşları/akranları tarafından itilip/çekıştırılması

Öğretmenlerin

%92,7’si “Şiddettir.”
%6,3’ü “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

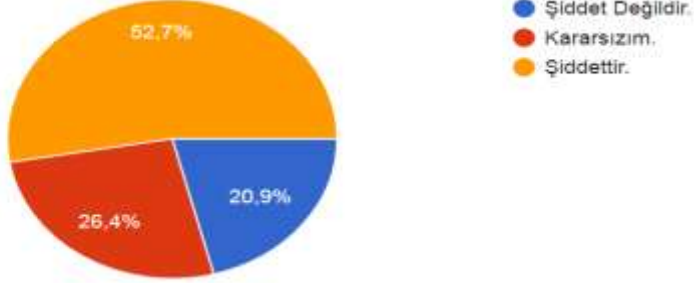
Kantinde bir çocuğun arkadaşları/akranları tarafından itilip/çekıştırılması

Velilerin

%95,7’si “Şiddettir.”
%2,6’sı “Kararsızım.”
%1,7’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Servise binerken arkadaşları/akranları tarafından bir çocuğun sırasının alınması

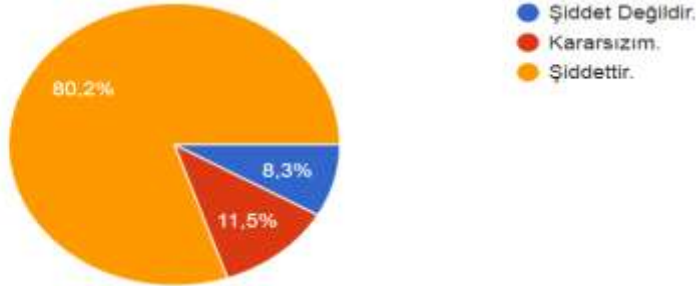

“Servise binerken arkadaşları/akranları tarafından bir çocuğun sırasının alınması” maddesinde;

Öğrencilerin

%52,7’si “Şiddettir.”
%26,4’ü “Kararsızım.”
%20,9’u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

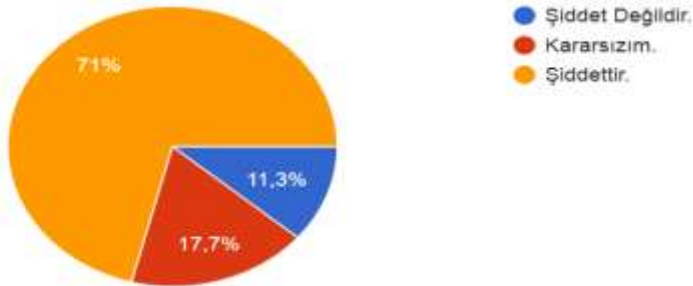
Servise binerken arkadaşları/akranları tarafından bir çocuğun sırasının alınması

Öğretmenlerin

%80,2’si “Şiddettir.”
%11,5’i “Kararsızım.”
%8,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

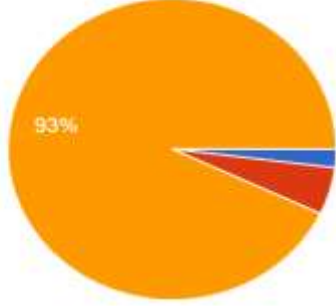
Servise binerken arkadaşları/akranları tarafından bir çocuğun sırasının alınması

Velilerin

%71’i “Şiddettir.”
%17,7’si “Kararsızım.”
%11,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğun tehdit edilmesi

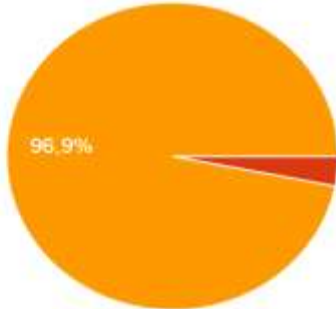

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Okul çevresinde bir çocuğun tehdit edilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin
%93’ü “Şiddettir.”
%5,1’i “Kararsızım.”
%2’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

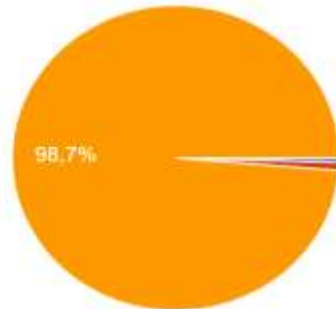
Okul çevresinde bir çocuğun tehdit edilmesi

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin
%96,9’u “Şiddettir.”
%3,1’i “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

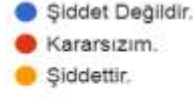
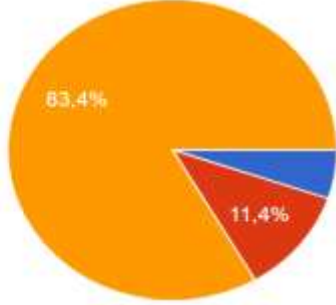
Okul çevresinde bir çocuğun tehdit edilmesi

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin
%98’7’si “Şiddettir.”
%0,9’u “Kararsızım.”
%0,4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğa küfür edilmesi

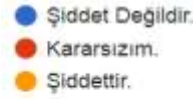
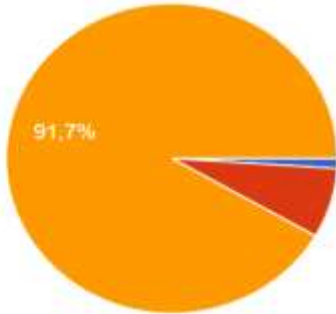

“Okul çevresinde bir çocuğa küfür edilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%83,4’ü “Şiddettir.”
%11,4’ü “Kararsızım.”
%5,2’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

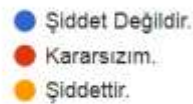
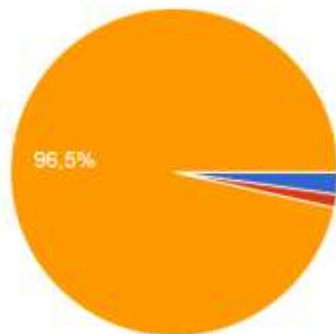
Okul çevresinde bir çocuğa küfür edilmesi

Öğretmenlerin

%91,7’si “Şiddettir.”
%7,3’ü “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

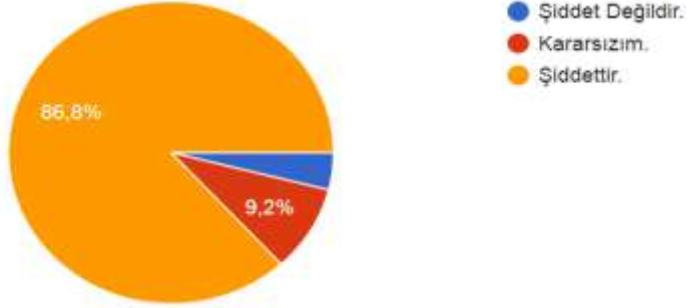
Okul çevresinde bir çocuğa küfür edilmesi

Velilerin

%96’5’i “Şiddettir.”
%1,3’ü “Kararsızım.”
%2,2’si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğa hakaret edilmesi

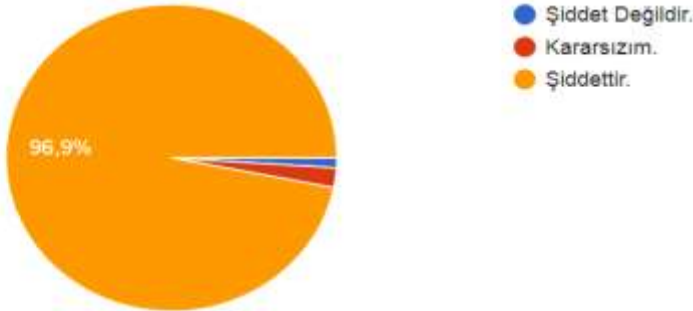

“Okul çevresinde bir çocuğa hakaret edilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%86,8'i “Şiddettir.”
%9,2'si “Kararsızım.”
%4'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

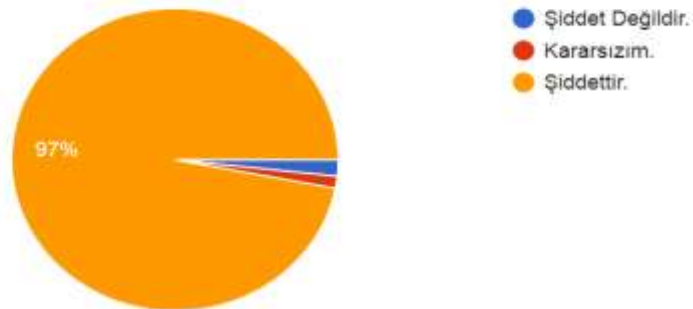
Okul çevresinde bir çocuğa hakaret edilmesi

Öğretmenlerin

%96,9'u “Şiddettir.”
%2,1'i “Kararsızım.”
%1'i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

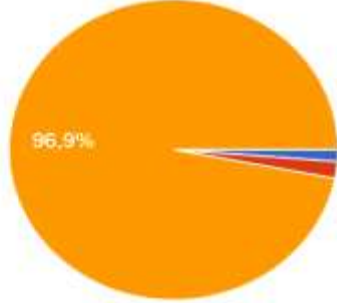
Okul çevresinde bir çocuğa hakaret edilmesi

Velilerin

%97'si “Şiddettir.”
%1,3'ü “Kararsızım.”
%1,7'si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğa vurulması

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Okul çevresinde bir çocuğa vurulması” maddesinde;

Öğrencilerin

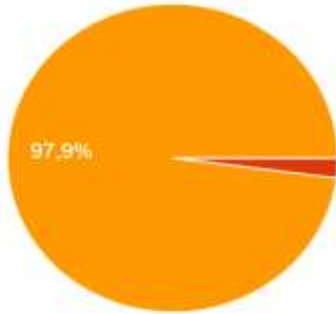
%96,9’u “Şiddettir.”

%1,8’i “Kararsızım.”

%1,3’ü “Şiddet Değildir.”

Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğa vurulması

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

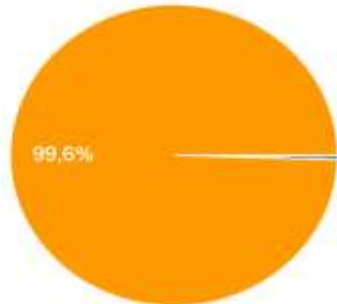
%97,9’u “Şiddettir.”

%2,1’i “Kararsızım.”

%0’ı “Şiddet Değildir.”

Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğa vurulması

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

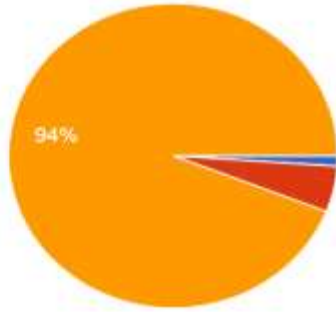
%99,6’sı “Şiddettir.”

%0’ı “Kararsızım.”

%0,4’ü “Şiddet Değildir.”

Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğun itilip çekıştırilmesi

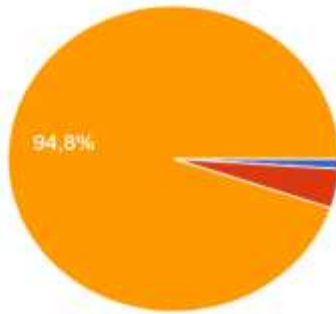
- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Okul çevresinde bir çocuğun itilip çekıştırılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%94’ü “Şiddettir.”
%4,9’u “Kararsızım.”
%1,1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğun itilip çekıştırılması

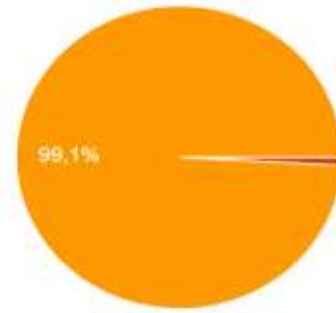

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin

%94,8’u “Şiddettir.”
%4,2’si “Kararsızım.”
%1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğun itilip çekıştırılması

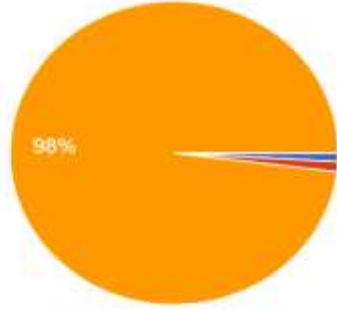

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin

%99,1’i “Şiddettir.”
%0,9’u “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğun dövülmesi

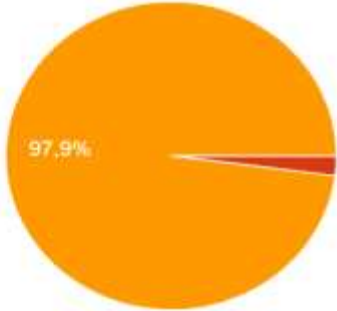

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

“Okul çevresinde bir çocuğun dövülmesi” maddesinde;

Öğrencilerin
%98'i “Şiddettir.”
%1,1'i “Kararsızım.”
%0,9'u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

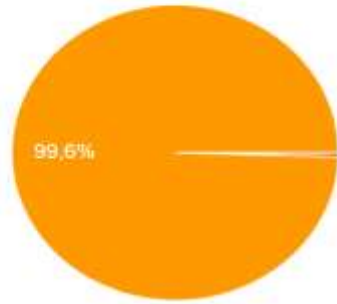
Okul çevresinde bir çocuğun dövülmesi

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Öğretmenlerin
%97,9'u “Şiddettir.”
%2,1'i “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Okul çevresinde bir çocuğun dövülmesi

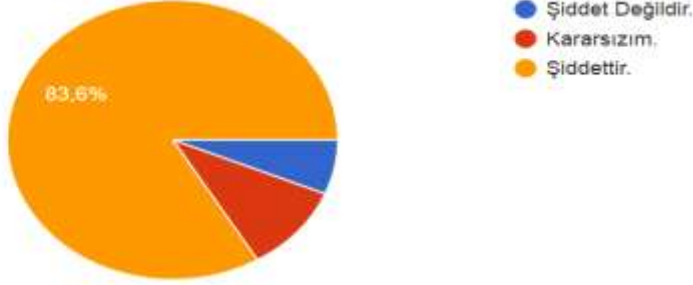

- Şiddet Değildir.
- Kararsızım.
- Şiddettir.

Velilerin
%99,6'sı “Şiddettir.”
%0,4'ü “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Bir çocuğun fotoğraf ya da kaydının cep telefonuyla izinsiz alınması

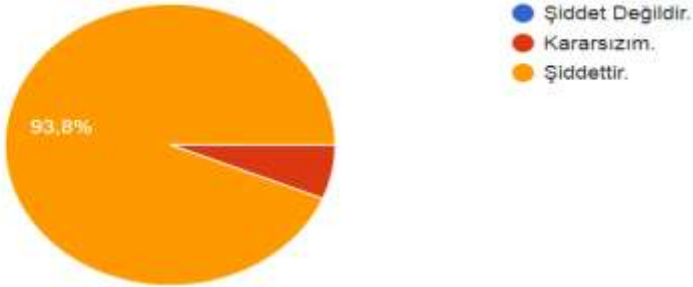

“Bir çocuğun fotoğraf ya da kaydının cep telefonuyla izinsiz alınması” maddesinde;

Öğrencilerin

%83,6’sı “Şiddettir.”
%10,1’i “Kararsızım.”
%6,3’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

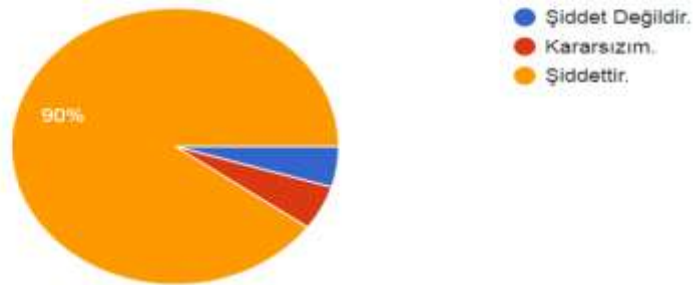
Bir çocuğun fotoğraf ya da kaydının cep telefonuyla izinsiz alınması

Öğretmenlerin

%93,8’i “Şiddettir.”
%6,3’ü “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

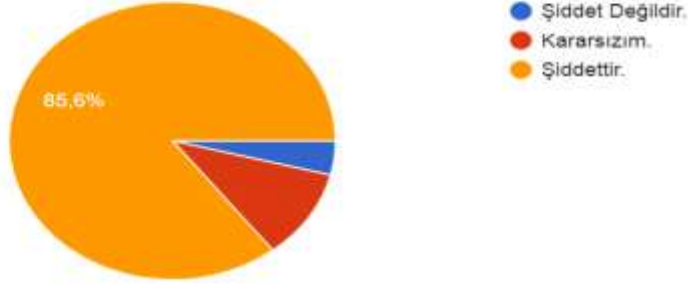
Bir çocuğun fotoğraf ya da kaydının cep telefonuyla izinsiz alınması

Velilerin

%90’ı “Şiddettir.”
%5,2’si “Kararsızım.”
%4,8’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Bir çocuğa Facebook gibi sosyal medya araçlarında hakaret edilmesi

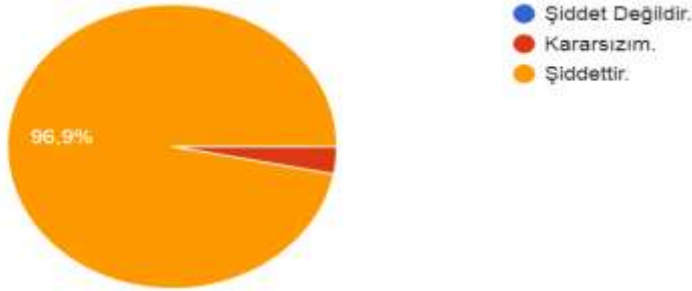

“Bir çocuğa Facebook gibi sosyal medya araçların hakaret edilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%85,6’sı “Şiddettir.”
%10,5’i “Kararsızım.”
%4’ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

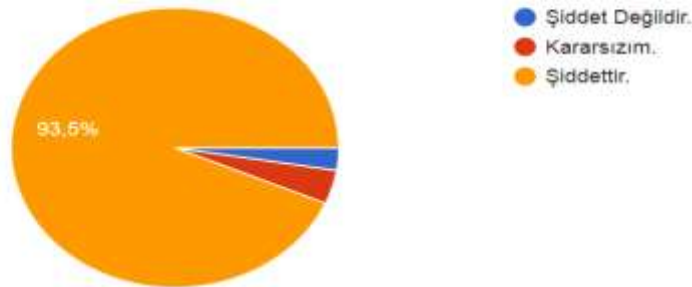
Bir çocuğa Facebook gibi sosyal medya araçlarında hakaret edilmesi

Öğretmenlerin

%96,9’u “Şiddettir.”
%3,1’i “Kararsızım.”
%0’ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

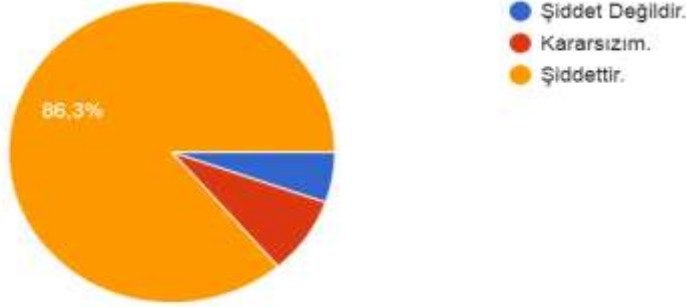
Bir çocuğa Facebook gibi sosyal medya araçlarında hakaret edilmesi

Velilerin

%93,5’i “Şiddettir.”
%3,9’u “Kararsızım.”
%2,6’sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Sosyal medyada bir çocuğun resimlerine montaj yapılması

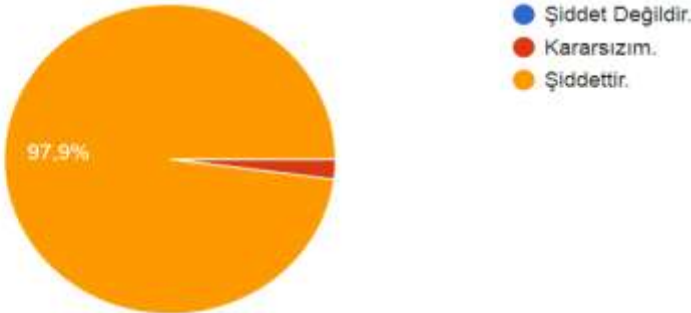

“Sosyal medyada bir çocuğun resimlerine montaj yapılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%86,3'ü “Şiddettir.”
%8,3'ü “Kararsızım.”
%5,4'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

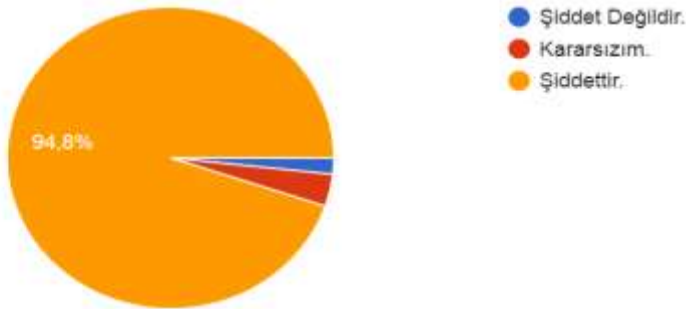
Sosyal medyada bir çocuğun resimlerine montaj yapılması

Öğretmenlerin

%97,9'u “Şiddettir.”
%2,1'i “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

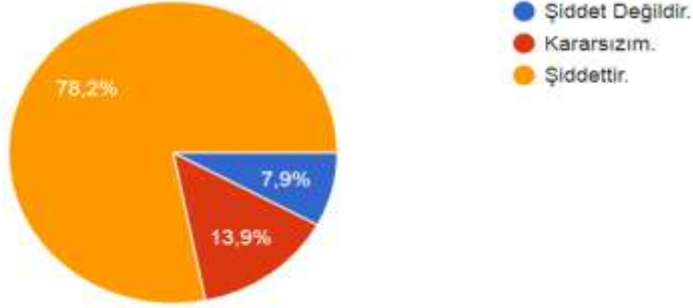
Sosyal medyada bir çocuğun resimlerine montaj yapılması

Velilerin

%94,8'i “Şiddettir.”
%3,5'i “Kararsızım.”
%1,7'si “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Sosyal medyada bir çocuğun adına sahte hesap açılması

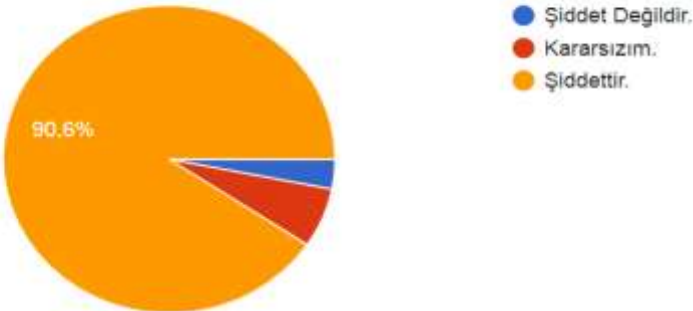

“Sosyal medyada bir çocuğun adına sahte hesap açılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%78,2’si “Şiddettir.”
%13,9’u “Kararsızım.”
%7,9’u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

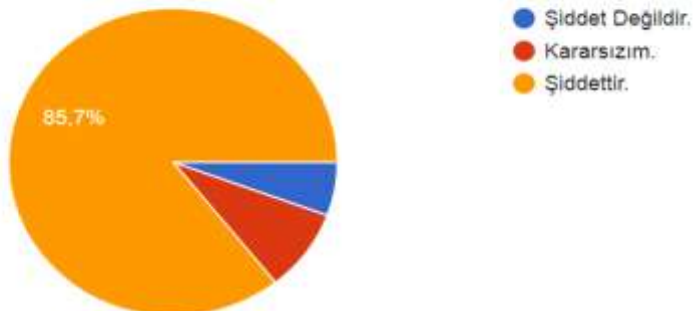
Sosyal medyada bir çocuğun adına sahte hesap açılması

Öğretmenlerin

%90,6’sı “Şiddettir.”
%6,3’ü “Kararsızım.”
%3,1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

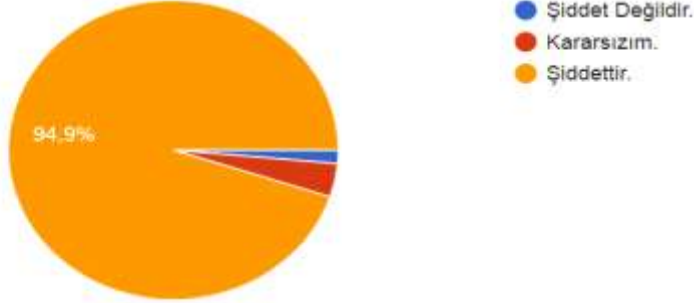
Sosyal medyada bir çocuğun adına sahte hesap açılması

Velilerin

%85,7’si “Şiddettir.”
%8,7’si “Kararsızım.”
%5,6’sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

Bir çocuğun internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi

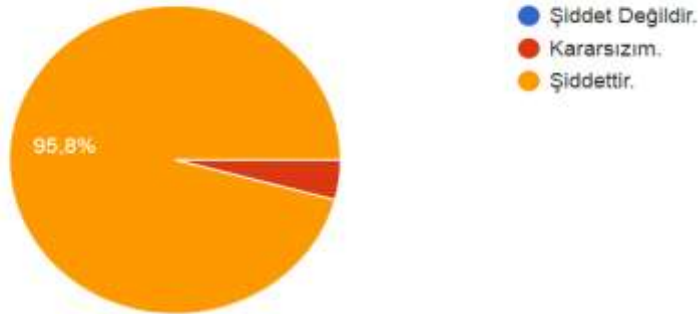

“Bir çocuğun internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi” maddesinde;

Öğrencilerin

%94,9'u “Şiddettir.”
%3,6'sı “Kararsızım.”
%1,4'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

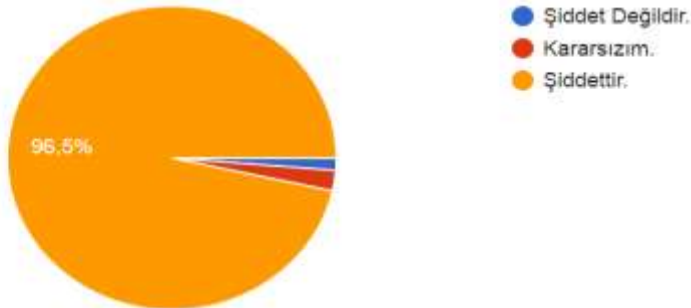
Bir çocuğun internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi

Öğretmenlerin

%95,8'i “Şiddettir.”
%4,2'si “Kararsızım.”
%0'ı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

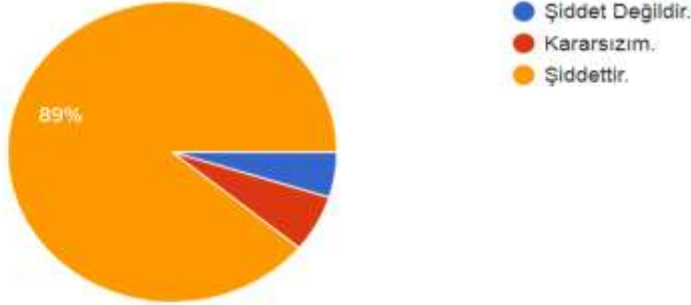
Bir çocuğun internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi

Velilerin

%96,5'i “Şiddettir.”
%2,2'si “Kararsızım.”
%1,3'ü “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

İnternette bir çocuk hakkında söylentiler çıkarılması

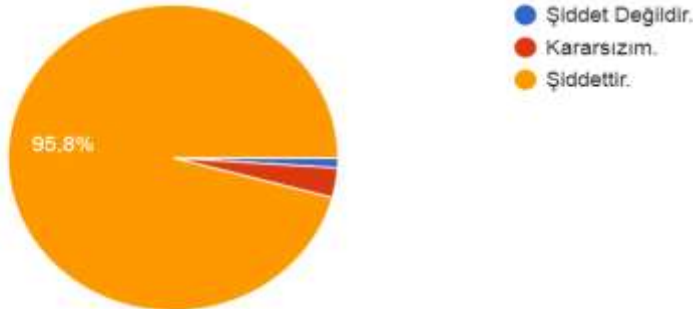

“İnternette bir çocuk hakkında söylentiler çıkarılması” maddesinde;

Öğrencilerin

%78,2’si “Şiddettir.”
%13,9’u “Kararsızım.”
%7,9’u “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

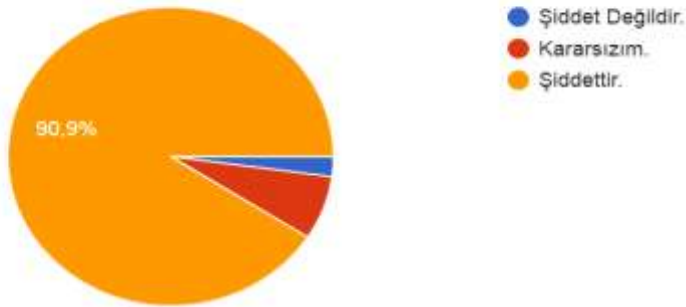
İnternette bir çocuk hakkında söylentiler çıkarılması

Öğretmenlerin

%90,6’sı “Şiddettir.”
%6,3’ü “Kararsızım.”
%3,1’i “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

İnternette bir çocuk hakkında söylentiler çıkarılması

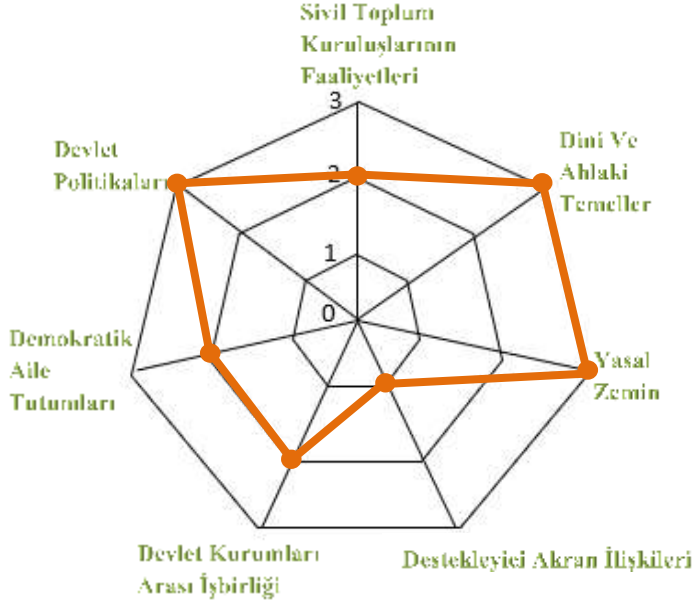

Velilerin

%85,7’si “Şiddettir.”
%8,7’si “Kararsızım.”
%5,6’sı “Şiddet Değildir.”
Seçeneğini işaretlemiştir.

GZFT (SWOT) ANALİZİ

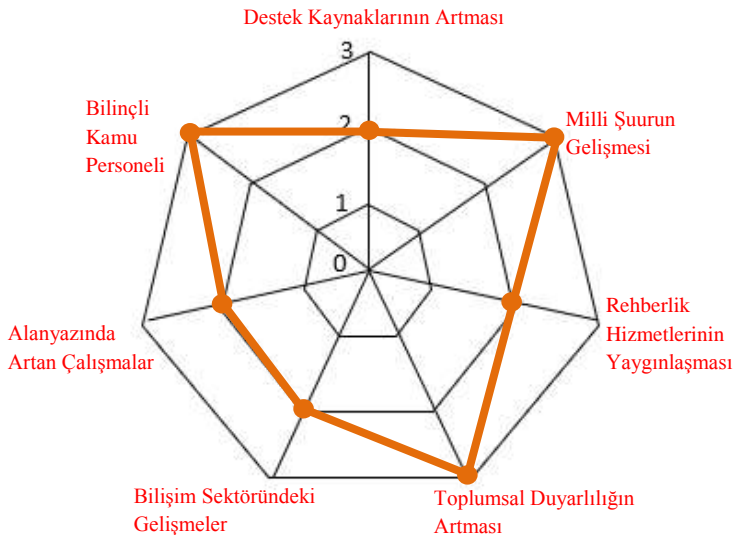
GÜÇLÜ YÖNLER (STRENGTHS)

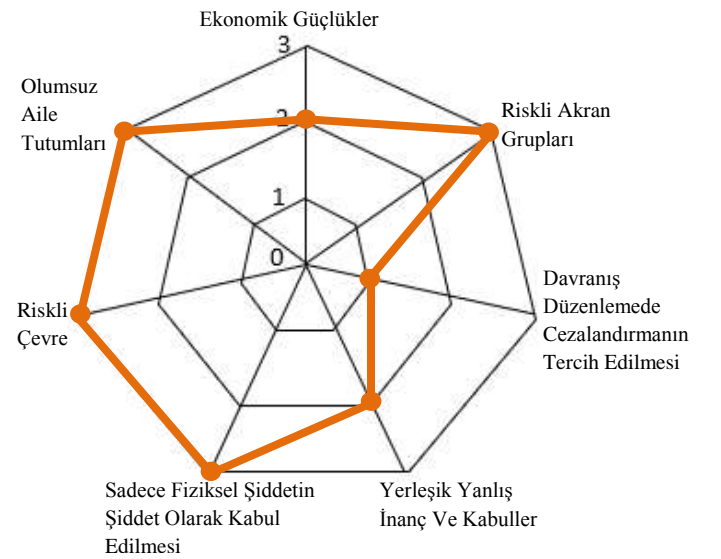
ZAYIF YÖNLER (WEAKNESSES)

FIRSATLAR (OPPORTUNITIES)

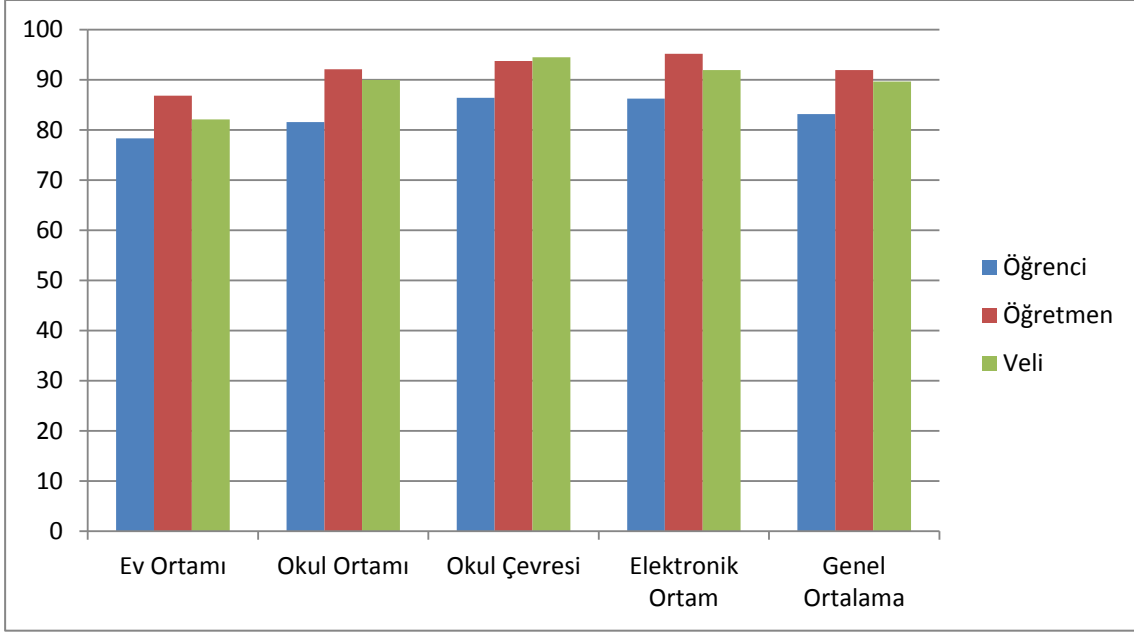

TEHDİTLER (THREATS)

SONUÇ

Uygulanan anketin maddelerinde betimlenen her bir durum açıkça şiddettir. Bu doğrultuda öğrenci, veli ve öğretmenden alınan tüm yanıtların da “Şiddettir” olması istendiktir. Uygulanan ankette şiddet algısı; ev ortamı, okul ortamı, okul çevresi, elektronik ortam boyutlarında irdelenmiştir. Bu alt boyutlarda şiddet algısı yüzdelik değerleri şu şekildedir:

Ev ortamında;

Öğrenci %78,32, öğretmen, %86,80, veli %82,07

Okul ortamında;

Öğrenci %81,55, öğretmen, %92,08, veli %89,95

Okul çevresinde;

Öğrenci %86,41, öğretmen, %93,75, veli %94,49

Elektronik ortamda;

Öğrenci %86,25, öğretmen, %95,13, veli %91,91

Genel ortalama;

Öğrenci %83,13, öğretmen, %91,94, veli %89,61

Tüm boyutlarda öğrencilerin şiddeti algılama yüzdesi veli ve öğretmenlere göre düşüktür. Bu da öğrencilerin kendilerine uygulanan şiddeti doğru değerlendiremediği ve şiddeti fark etme noktasında desteklenmesi gerektiği fikrini doğurur.

Fiziksel şiddeti betimleyen maddeler tüm katılımcılar tarafından ortam fark etmeksizin şiddet olarak algılanmaktadır. Açıkça fiziksel şiddeti tanımlayan kimi maddelerdeki “Kararsızım” ya da “Şiddet Değildir” yanıtlarının sehven olabileceği tarafımızca değerlendirilmiştir.

Ev ortamında gerçekleşen şiddetin, şiddet olarak algılanması diğer boyutlara göre daha azdır. Her üç katılımcı sınıfında da bu düşünüş belirgindir. Özellikle öğrencilerin ev içi şiddetin farkında olmaması ve bunu normal karşılaması yardım ve destek isteme olasılığını azaltabilir. Güven ve aidiyet hissini duygusal ihtiyaçları gereği en yoğun olması gereken ev ortamında yaşadığı şiddeti çarpık algılaması, kişilik gelişimine olumsuz etkiler bırakabilir.

“*Evde çocuğun davranışları nedeniyle harçlığının kesilmesi*” maddesine öğrencilerin %36,3’ü “Şiddettir”, öğretmenlerin %58,3’ü “Şiddettir” ve velilerin %47,2’si “Şiddettir” seçeneğini işaretlemiştir. Öğrencilerin %39,5’i “Şiddet Değildir” derken velilerin %34,2’si “Şiddet Değildir” yanıtı vererek yüksek oranda ekonomik şiddeti göz ardı etmiştir. “*Evde çocuğun sevdiği şeyleri yapmasının engellenmesi*” maddesi; öğrencilerin %61,4’ü, öğretmenlerin %61,5’i ve velilerin %62,3’ü tarafından “Şiddettir” olarak yanıtlanmıştır. Ekonomik ve duygusal şiddeti içeren bu maddelerin özellikle çocuklar tarafından şiddet olarak algılanmaması dikkat çekicidir. Davranış düzenlemede temel ihtiyaçlardan mahrum bırakmanın bir şiddet olduğu konusunda bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu sonuç SWOT analizinde de yer verdiğimiz davranış düzenlemede cezalandırmanın tercih edilmesi öncülünün gerçek bir tehdit olduğu fikrini destekler.

“*Okulda öğretmenin bir çocuğa isim takması*” maddesine; öğrencilerin %54,7’si “Şiddettir”, öğretmenlerin %84,4’ü “Şiddettir” ve velilerin %82,3’ü “Şiddettir” cevabını vermiştir. Yine “*Okulda diğer çocukların başka bir çocuk hakkında dedikodu yapması*” maddesi öğrencilerin %55,8’i öğretmenlerin %84,4’ü ve velilerin %71’i tarafından “Şiddettir” olarak yanıtlanmıştır. Öğrencilerin %26,4’ü “Kararsızım.” ve %17,9’u “Şiddet Değildir.” diyerek bu maddedeki şiddeti fark edemediklerini açıkça ortaya koymuşlardır. “*Okulda, bir öğrencinin diğer çocuklar tarafından oyuna alınmaması*” maddesi ise öğrencilerin %59,2’si öğretmenlerin %83,3’ü ve velilerin %74,5’i tarafından “Şiddettir” olarak yanıtlanmıştır. Öğrencilerin %21,8’si “Kararsızım.” ve %19’u “Şiddet Değildir.” demiştir. Bu maddelerde

öğrenciler ile diğer katılımcılar arasındaki şiddet algısındaki anlamlı farkın olduğu söylenebilir. Çocukların birbirleri ile olan ilişkisinde duygusal şiddet büyük oranda normal karşılanmaktadır.

“*Servise binerken arkadaşları/akranları tarafından bir çocuğun sırasının alınması*” maddesine; öğrencilerin %52,7’si, öğretmenlerin %80,2’si ve velilerin %71’i “Şiddettir” yanıtını vermiştir. Yine öğrencilerin %26,4’ü “Kararsızım.” yanıtını verirken %20,9’u gibi bir yüksek oran tarafından “Şiddet Değildir.” şeklinde algılanmaktadır. Bir diğer madde olan “*Evde çocuğun özel eşyalarının izinsiz karıştırılması*”na; öğrencilerin %57,6’sı, öğretmenlerin %69,8’i ve velilerin %51,1’i “Şiddettir” yanıtını vermiştir. Bu iki maddenin verilerine göre: Çocukların birbirlerine uyguladıkları hak ihlalini şiddet olarak değerlendirmedikleri fakat yetişkinlerin bunun ayırında olduğu düşünülebilir. Öte yandan çocuğun eşyalarının izinsiz karıştırılmasının tüm katılımcılar tarafından şiddet olarak algılanmaması; özel alana müdahalenin normalleştiğini, çocuğun kendi eşyaları üzerinde hak ve sorumluluk sahibi olduğu inancını dışarıda bıraktığını akla getirebilir.

Bir diğer dikkat çekici uyuşmazlık ise evde ve okulda çocuğa bağırılması ile ilgilidir. “*Evde çocuğa yüksek sesle bağırılması*” maddesinde; öğrencilerin %80,9’u “Şiddettir.” Öğretmenlerin %83,3’ü “Şiddettir.” ve velilerin %84,8’i “Şiddettir.” seçeneğini işaretlemiştir. Fakat dönüp “*Okulda öğretmenin bir çocuğa bağırması*” maddesine baktığımızda; öğrencilerin %67,5’i “Şiddettir” ve %20’si “Kararsızım” , öğretmenlerin %72,9’u “Şiddettir” ve %19,8’i “Kararsızım”, son olarak velilerin %72,7’si “Şiddettir” ve %19’u “Kararsızım” yanıtını vermiştir. Ebeveynlerin sözel ve duygusal şiddeti algılanabilirken, öğretmenin uyguladığı şiddet, katılımcıları hem kararsız bırakmış hem de önemli bir oranda düşüşle şiddet olarak algılanmamasına sebep olmuştur. Okul içi disiplinin sağlanmasına yönelik sağlıklı tutumların bu sonucu doğurduğu düşünülebilir.

Genel olarak öğrencilerin şiddeti algılamada en düşük yüzdeye sahip olması, SWOT analizinde yer verilen yerleşik yanlış inanç ve kabuller öncülünün arkadaşlık ilişkileri alt biriminde samimiyet ve şakalaşmayı yanlış değerlendirdikleri, zorbalık ile şakalaşma arasındaki farkı ayırt edemedikleri ve yine büyüklere saygı göstermenin her davranışının onaylanması yanlış inancına sebep olarak evde ve okulda yetişkinler tarafından uygulanan şiddeti doğru değerlendiremedikleri düşünülebilir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz veriler ve sonuçların analizi sonrası aşağıdaki öneriler tarafımızca sunulmuştur.

ÖNERİLER

1. Öğrencilere yönelik olarak “Akran Zorbalığı, Siber Zorbalık, İletişim Becerileri, Sosyal Duygusal Beceriler, Çatışma Yönetimi, Öfkenin Sağlıklı İfade Edilmesi ve Atılganlık Eğitimi” başlıklarında eğitimler yapılması şiddetin önlenmesi, farklı şiddet türlerinin fark edilmesi adına önemli görülmektedir.
2. Velilere yönelik olarak “Aile İçi İletişim, Demokratik Aile Tutumları, Olumlu Davranış Geliştirme Yöntemleri, Güvenli İnternet Kullanımı” alanlarında çalışmalar yapılması aile içi tedbirler alınması adına önem arz etmektedir.
3. Öğretmenler için “Rehberlik Anlayışının Geliştirilmesi” alanında farkındalık çalışmalarının yapılması rehberlik faaliyetlerinin artırılması için kritik bir adım olarak değerlendirilmektedir.
4. İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve Gençlik ve Spor İl/İlçe Müdürlükleri koordinasyonu sağlanarak çocukların spora yönlendirilmesi, okul sporlarına aktif olarak katılım sağlanmasına teşvik edilmesi çocukların faydalı alanlara kanalize edilmesi, grup bilinci oluşması, karşısındakini anlaması, farklılıklara anlayış kazanması için eğitici nitelikte olacak düzeyde değerlendirilmiştir.
5. Aile ve Sosyal İl/İlçe Müdürlüklerinin broşür, kamu spotu ve halka açık alanlarda bilgilendirme çalışmaları aile farkındalığı ve toplum bilinci oluşması açısından önemli görülmüştür.
6. Türkiye Yeşilay Cemiyeti İl/İlçe Temsilcilikleri ile koordinasyon sağlanarak “Bağımlılıkla Mücadele” konulu eğitimlerin hem çocuk hem yetişkinler için artırılması, bağımlılık yapıcı maddelerden uzak kalınarak şiddet riskini azaltma açısından önemli bir değer olarak göz önüne alınmıştır.
7. İl/İlçe Müftülükleri ile işbirliği sağlanarak Cuma namazı hutbe ve vaazlarında “Şiddet” konusunun ele alınması toplumsal bilincin oluşması açısından dikkate değer görülmüştür.
8. Değerler Eğitimi faaliyetlerinin müfredatla entegre bir şekilde disiplinler arası olarak ele alınması değerlerin anlaşılması ve yaşanması açısından tavsiyelerimiz arasında bulunmaktadır.
9. Toplum destekli polis anlayışının geliştirilmesi, kolluk kuvvetlerine olan güvenin artarak destek kaynaklarına daha kolay ulaşılması adına çocuklarda farkındalık oluşmasına katkı sağlayacaktır.

10. İl/İlçe Belediyeleri ile koordinasyon sağlanarak şehirlerin sosyo-ekonomik alt yapısının geliştirilmesi toplumsal bilincin oluşmasına katkı sağlayacağı şeklinde yorumlanmıştır.
11. Sosyal medyada iyi örneklerin öne çıkarılıp paylaşımların artırılmasının daha çok kullanıcı ve bireye ulaşılması adına önemli bir adım olduğu tarafımızca değerlendirmeye alınmıştır.

KAYNAKÇA

Balcı, S., (1998). *İletişim bilimleri açısından kitle iletişim araçları ve şiddet*. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi)

Baymur, F., (1990). *Genel Psikoloji*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Çalhan, R., (2008). *Çocuğa şiddetin basında sunumu* (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi).
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/537319/yokAcikBilim_370601.pdf?sequence=-1

İhsan, D., (2005). *Televizyon Programlarındaki şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet ihlallerinin izleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri*. Ankara: RTÜK.

Göka, E. ve Türkçapar, M., H., (2017, 14 Mart). *Gençlik ve Şiddet (1)*. İnsanlık Halleri.
<https://merichrd.wordpress.com/2007/03/14/genclik-ve-siddet-1/>

Moses, R., (1996). Şiddet nerede başlıyor?. *Cogito Şiddet*, Sayı 6(7), 23–28.

Mutlu, E., (1997). Televizyon, çocuklar ve şiddet. *İstanbul İletişim Fakültesi Dergisi*, 4, 41–75.

Pınar, N., (2006). *Görsel medya ve şiddet kültürünün ortaöğretim öğrencileri üzerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi). Selçuk Üniversitesi Açık Erişim.
<http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/8425>

Polat, O., (2001) . *Çocuk ve Şiddet*,. İstanbul: Der Yayınları.

Selçuk, Z., (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.

Turam, E., (1996). Tv'deki şiddetin çocuklara etkileri üzerine farklı bir bakış. *Cogito Şiddet*, Sayı 6(7), 391–406.

Turhan, E., (2005). *Çatışma yöntemleri ölçeğinin türk toplumuna uyarlanması ve kadına yönelik aile içi şiddetin bazı sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisi*. [Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Yavuzer, H., (2001). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hüseyin KILINÇ
Psikolojik Danışman

Fatih ERTÜRK
Psikolojik Danışman

Fatma Zehra AVŞAR
Psikolojik Danışman

Cengizhan ARICI
**Rehberlik ve Psikolojik
Danışma Hizmetleri Bölüm
Başkanı**

UYGUNDUR
Mehmet MÜDAR
RAM Müdürü

